HÄID NÄITEID TEGEVUSTEST PROGRAMMIS „ROHELINE KOOL“

Roheline kool

2021

Roheline kool

Kogumik on valminud tänu rohekooli programmis osalevate õpetajate inspireerivale tööle!

Näited koondas 2021. a kevadel kokku Sirje Aher, kogumiku valmimist toetas Janek Pohla koostöös Sihtasutusega Vabariigi Presidendi Kultuurirahastu.

Kogumiku kujundamist toetas
Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus.

FEE

tartu loodus maja

HARED tulevikule mõeldes

KIK KESKKONNAINVESTEERINGUTE KESKUS

Sisukord

Kuristiku Gümnaasiumi Roheliste algatus: klassi keskkonnategu 6

Elurikkus ja loodus 11

Linnalooduse uurimine Tallinna Tehnikagümnaasiumis 12
Liblika eluringi vaatlemine Rakvere Rohuaia Lasteaias 16
Toataimede projekt Tallinna Linnupesa Lasteaias 19

Energia 23

Rahvusvaheline sooja kampsuni päev Tallinna Arbu Lasteaias 24
Teistsugune sooja kampsuni päev 2021 Viljandi huvikoolis 27
Negavati konkursil osalemine Tallinna Õismäe Vene Lütseumis 29
Otepää Gümnaasiumi kampaania „Digikeskkond puhtaks!“ 30

Globaalne kodakondsus 32

Globaalse kodakondsuse käsitlemine Rannamõisa Lasteaias 33
Rahvusvaheline Aitäh-päev Anni Lasteaias 39
Kus on mu riided tehtud? Rakvere Kungla
Lasteaia Lepatriinu rühma projekt 42

Kliimamuutused 46

Projektipäev „Keskkond kliimamuutustes“ Viimsi Koolis 47
Kliimamudijad Tallinna Asunduse Lasteaias 52
Toiduaudit Paikuse Lasteaia Seljametsa majas 57

Meri ja rannik 61

Projekt „Lapsed ja meri“ Tallinna Kivimurru lasteaias 62
Päevalaager „Ninapidi vees“ Pärnu Vabakoolis 65
Läänemere veebiviktoriinis osalemine Tallinna Mahtra Põhikoolis 68
Kala- ja mereprojekt Tallinna lasteaias Sipsik 71

Prügi ja jäätmed 77

Vanadest kappidest jäätmete sorteerimiskappide valmistamine Paldiski Ühisgümnaasiumis 78
Kohila Männi lasteaias tekkiv prügi, ja mida sellega teeme 82
Taaskasutus Tallinna Lasteaia Pääsusilm muusikaõppes 85
Vanadele asjadele uus elu. Taaskasutusliku mõtteviisi arendamine Tallinna Liivamäe Lasteaias 90

Tervis ja heaolu 94

Projekt „Inimene kui tervik“ Pangapealse Lasteaias 95
Muuga Lasteaia terviseteekond 101
Tartu Lotte Lasteaia Rännukoerte metsapäevad 106

Toit 109

Õppeaed Tallinna Lepatriinu Lasteaias 110
Voodiaiast kapiaiani Tallinna Ümera Lasteaias 115
Tallinna Laagna Gümnaasiumi koostöö Toidupangaga 118

Transport 121

Lugu sellest, kuidas Oru Põhikool propageerib jalgrattasõitu 122
Jalgratastega puutöötundi Tartu Rahvusvahelises Koolis 124

Vesi 128

Tartu loodusmaja õppeaasta läbi veesilma 129
Veekogude puhtana hoidmine ja vee säästmine Rakvere Rohuaia Lasteaias 132
Veeohutus tiigil ja kraavil Pikavere Mõisakoolis 134

Õueala 138

Nööbi külge pintsaku õmblemine.
Tallinna Ühisgümnaasiumi vabaõhuklassi loomise lugu 139
Puude kaardistamine Tartu Piilupesa Lasteaia õuealal 144
Sportlik orienteerumine Tallinna Seli lasteaia õuealal 147

Kuristiku Gümnaasiumi Roheliste algatus: klassi keskkonnategu

Eesmärk: *Kogu koolipere kaasamine Rohelise kooli tegevustesse*

Õppetegevuse liik: *Kampaania*

Vanuseaste: *Põhikooli- ja gümnaasiumiõpilased ning õpetajad*

Kuristiku Gümnaasium liitus Rohelise kooli programmiga 2017. aasta sügisel, mil loodi õpetajatest ja õpilastest koosnev töörühm. Esimesel aastal olid just töörühmas olevad õpilased peamised ideede genereerijad koolielu rikastavate keskkonnategevuste väljamõtlemisel. Toimus mitmeid üritusi ja ettevõtmisi, erinevate kooliastmete ühised viktoriinid ja teemapäevad, linnaosa koristustalgud.

Samamoodi tegutsesime ka 2018/19. õppeaastal. Kevadel 2019 toimunud õppeaasta viimasel töörühma koosolekul tuli aga nentida, et ülejäänud koolipere panus Roheliste algatustes kaasa lüüa on kesine. Töörühmas olevad õpilased olid küll väga aktiivsed ja algatusvõimelised, aga nende energiast jäi väheks pea tuhandepealise koolipere kaasamiseks.

Seega algas uus sügis mõttetalgutega – mida muuta, et kaasata võimalikult suur hulk inimesi, lisaks õpilastele ka õpetajaid ning ideaalis ka õpilaste peresid. Õppeaasta esimesel Rohelise kooli koosolekul sündis koostöös idee luua algatus „Klassi keskkonnategu“. Algatuse motoks oli: „Suured teod algavad väikestest“. Igale klassile anti ülesandeks korraldada klassijuhatajatunni raames mõttetalgud, leidmaks mõni tegevus, millest oleks kasu keskkonnale, mis aitaks teadvustada olulisi globaalseid probleeme ja sobiks Rohelise kooli ideedega.

Praktika näitas, et sobivate tegevuste leidmine ei olnudki alguses nii lihtne - klasse kimbutas ideede puudus. Enamik tahtis osaleda koristustalgutel, paraku ei ole ei kooliõuel, selle ümbruses ega ka linnaosas nii suurt vajadust pideva koristamise osas. Soovisime, et tegevused oleksid võimalikult eriilmelised ja mitmekesised, et need kooli sotsiaalmeedias ja meie Roheliste blogis kajastatuna võimalikult laia kõlapinda leiaksid. Tegime veelgi selgitustööd klassidele ning klassijuhatajatele.



Maailmakoristuspäev

Nõutud tähtajaks sai enamik meie ligi 40 klassikomplektist oma keskkonnateod selleks loodud Exceli tabelisse kirja. Plaan oli luua see tabel veebis täiendatavana – nii nägid kõik õpetajad teiste klasside planeeritavaid tegusid ja said korrigeerida oma klassi tegude kalendrit. Leppisime ka kokku, et kui tegu sooritatud, tuleb tabelisse teha vastav märge. Klasside vahel tekkis peagi isegi väikest viisi võistlus, kes suudab välja mõelda ja ellu viia kõige põnevama tegevuse.



Jäätmete sorteerimise töötoad

Esimesest aastast võib huvitava algatusena välja tuua 10. klasside prügi sorteerimise praktiliste õpitubade seeria. Õpitoad koos sellekohase viktoriiniga viidi läbi kõigis 2. ja 3. klassides (kokku kuus õpituba). Gümnasistid meisterdasid ise näitlikud õppevahendid, tegid interaktiivse viktoriini ja viisid tegevused algklassides läbi. Väikeste poolt võeti õpitoad suure huvi ja rõõmuga vastu. Hästi vahva algatus oli ka 9. klassi idee istutada sügisel kooli ringpeenrasse 100 nartsissisibulat. Järgmisel kevadel rõõmustas kollane peenar nii koolipere silma kui ka mesilasi. Kindlasti

tuleks ära nimetada ka 4. klasside kohvipaksu kogumise algatus. Seda toodi nii kodudest kui vanemate töö juurest kontorist, koguti täis mitu mitmesajaliitrist kotti ja viidi ringlusesse, et toota rohelist energiat. Mitmed klassid kogusid annetusi loomade abistamiseks, näiteks Austraalia põlengutes kannatanud loomadele.

Kuna Roheliste algatus oli oma eesmärki täitnud - lisaks kooliperele osalesid algatustes ka mitme klassi vanemad, siis jätkasime sellega loomulikult ka sel õppeaastal. Keeruline aeg seoses pandeemiaga tekitas vajaduse mõneti teistsuguste lahenduste järele. Aga takistusteta said toimuda näiteks 1. klasside alumiiniumist küünlaümbriste kogumine, sügisesel Maailmakoristuspäeval osalemine, aktiivne osavõtt digikoristuspäevast.



Keskkonnasildid

Jätkame oma keskkonnategudega kindlasti ka järgmisel õppeaastal. Loodetud mõju on tegelikult juba saavutatud – nii õpilaste, õpetajate kui ka vanemate teadlikkus Rohelise kooli tegevustest on kasvanud ja meie Roheliste tegutsemise vastu tuntakse huvi ka väljastpoolt oma kooli.

Teksti ja fotode autor: Karmen Kisel

ELURIKKUS JA LOODUS



Linnalooduse uurimine Tallinna Tehnikagümnaasiumis

Eesmärk: *Elurikkuse ja keskkonnatingimuste tundmaõppimine linnakeskkonnas*

Õppetegevuse liik: *Uurimuslik õpe*

Vanuseaste: *Põhikooli- ja gümnaasiumiõpilased*

Loodusõpetuse tundide raames tegime 2020/21 õppeaastal õpilastega mitmeid uurimusi looduses. Sügisel uurisime 5. klassidega Lepistiku pargis voolavaid ojasid. Üks ojadest on teistest veerohkem ja laiem, seega saab seda kasutada vaatluste ja mõõtmiste läbiviimiseks, et kinnistada teadmisi ja mõisteid jõe teema kohta.

Kuna 5. klassi loodusõpetuses on teemad „Eesti jõed“ ja „Vesi“, siis pargis ojasid uurides said õpilased paremini aru mõistetest – jõelähe, jõesäng, ülemjooks, alamjooks, suurvesi, madalvesi. Mõõdeti vee temperatuuri, põhjasetete settimise kiirust, vee voolukiirust, vee läbipaistvust, värvust jt omadusi. Praktiline tegevus pargis viidi läbi rühmatööna, iga rühm sai õpetajalt vajalikud mõõtmisvahendid ja töölehe.

Kuuendate klasside loodusõpetuse õuesõppe tunde olen sidunud teemadega **„Muld“, „Aed“ ja „Ilmastik“**. Mullakaevet kooli juures teha ei saa, kuid mulda ja selles kasvavaid taimi on siiski võimalik uurida.

Töö toimub neljaliikmelistes rühmades, õpilased tegutsevad kooli ümbruses ja täidavad töölehel olevaid ülesandeid. Ka supilusikaga on võimalik kaevata väike auguke ja uurida, mis mullas näha on. Iseloomustatakse huumuskihti, vaadeldakse taimejuuri ja kui veab, leitakse ka mõni putu-

kas või vihmauss. Ühe augu uurimine ei võta palju aega ja nii on võimalik selliseid auke kaevata mitmesse erinevasse kohta ning uurida mulla pealmise kihi erinevusi ja sarnasusi.

Ka komposti oleme valmistanud loodusõpetuse tunnis. Selleks on õpetajal vaja kahte plastist kaanega karpi, sobivad karbimõõdud on 15x13x14 cm. Kaane sisse on kuuma naelaga sulatatud augud.

Iga õpilane toob kooli kaasa ühe peotäie taimseid toidujäätmeid, näiteks kartuli, õuna, porgandi, banaani, sibula või muid koori. Mõlemasse karpi pannakse samad taimejäätmed ja kaetakse pealt õhukese mulla kihiga. Ühte karpi lisatakse ka elusaid vihmausse, teine karp jääb ilma vihmaussideta. Karpides hakkavad taimejäätmed lagunema ja uurimisülesandeks on: „Kas taimejäänuste lagunemine toimub kiiremini vihmausside kaasabil või ainult bakterite osavõtul, nagu on teises karbis?“

Mõlemad karbid jäävad seisma klassi ja kui nad on pealt kaetud õhukese mullakihiga, siis ei levi ka mingit haisu. Tulemusi saame analüüsida juba umbes kuu aja pärast ja kevadeks ongi kõik toodud taimejäätmed kõdunenud ning tekkinud kompost. Õpilastele pakub see töö suurt huvi, igas loodusõpetuse tunnis küsitakse, millised näevad välja karbid ja nad on tõsiselt üllatunud, et nende toodud kartuli- ja porgandikoortest lõpuks tekibki muld. Kompost valmib lausa meie endi silma all.

Mulla teema juures oleme kasvatanud ka seemnetest võrseid. Selleks sobivad herne, peedi, lina, nisu, päevalille, lutserni, läätse, mungoa, brokoli, redise seemned. Nad idanevad ja kasvavad kiiresti ja umbes 3 nädala pärast on võrsed söömiskõlblikud. Töö toimus rühmades, iga rühm kasvatas erinevaid võrseid.

Õpetajalt saadi plastikpotid, mis täideti mullaga ja külvati seemned. Juurde torgati ka silt taime nimetusega. Potid asusid klassis aknalaual ja

kui võrsed olid kasvanud paraja suuruseni, siis sõime nad tunnis ära. Iga rühm jagas oma saaki ka teiste rühmadega, nii said kõik õpilased näha ja maitsta erinevaid võrseid.

Võrsed on kasulikud, sest sisaldavad erinevaid mineraalaineid ja vitamiine ning on dekoratiivsed toitude kaunistamisel. Töö eesmärgiks oligi näidata õpilastele, kui lihtne on ise kasvatada midagi kasulikku oma toidulaua rikastamiseks ja kaunistamiseks.

10. klassides on TTG-s kord nädalas valikaine „Loodusteadused ja tehnoloogia". Nende tundide raames arutasime ka teemat „Keskkonna hapestumine" ja praktilise tööna määrasime erinevate vesikeskkondade happesust. Kasutasime erinevaid indikaatoreid – universaalindikaatorpaber, metüülsinine ja punasest peakapsast keedetud indikaatorlahus.

Vesikeskkonnad, mille pH-d määrati olid: kraanivesi, lume sulamisvesi, rabavesi, merevesi ja põhjavesi puurkaevust. Lisaks katsetati, kuidas mõjutavad pidevad happesademed marmorist skulptuure, lubjakivist ehitisi ja korallide lubikodasid. Toime kiiremaks nägemiseks tilgutati korallile, marmorile ja lubjakivile 1M HCl lahust. Kõik õpilased said aru, et ajapikku need materjalid lagunevad.

Samuti on teinud 10. klasside õpilased vaatlusi ja mõõtmisi kooli ümbruses teemal „Linnakeskkonna head ja vead". Töö toimub rühmades, mõõdetakse Vernieri aparaadiga ilmaelemente (temperatuur, õhurõhk, niiskus, valgustatus) ja müra taset.

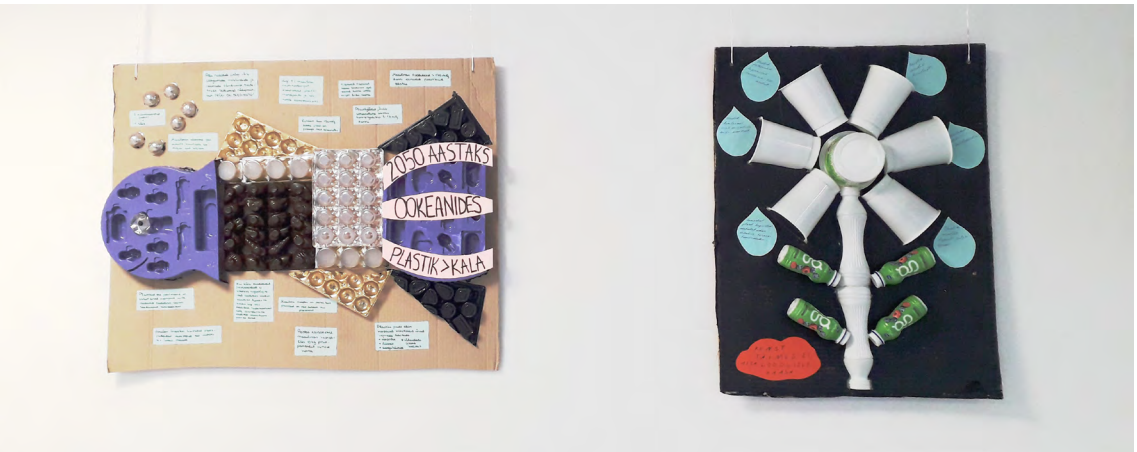
Vaatluste põhjal kirjeldatakse haljastust, prügi, liiklust ja hoonestust. Järgmisel tunnil teevad rühmad oma Power Point esitluse koos andmete analüüsiga ja annavad hinnangu oma vaatluspiirkonnale kooli ümbruses.

Jäätmete teema õppimisel on üks võimalustest 10. klasside õpilastel uurida oma kodus tekkivaid jäätmeid. Nädala jooksul sorteeritakse ja

kaalutakse tekkinud prügi liigiti ja selgitatakse välja, mis tüüpi jäätmeid tekib kõige rohkem.

Filmide abil uuritakse, mis saab prügikonteinerisse visatud jäätmetest edasi, kuidas toimub jäätmete ümbertöötlemine ja püütakse leida võimalusi oma kodus tekkivate jäätmete vähendamiseks. Kui poleks distantsõpe, saaksime külastada jäätmejaama või pandipakendi keskust.

Samuti arvutavad õpilased oma ökoloogilist jalajälge ja otsivad võimalusi, kuidas seda vähendada.



10. klassi õpilaste tööd „Plast või planeet“

Prügi ja jäätmete teema on tohutult huvitav ja pakub palju võimalusi tundides käsitlemiseks. Eelmisel aastal lõpetasime oma kursuse loovtöödega, millest valmis näitus „Plast või planeet“. Inspiratsiooni selle töö juhendamiseks sain ajakirjast „National Geographic“ (2019), kus olid pildid New Yorki kunstniku Barry Rosenthali skulptuuridest, mis ta oli teinud mererannast leitud plastprügist. Lasin oma õpilastel koguda plastjäätmeid liigiti ja teha neist plakateid. Oluline oli juurde kirjutada ka tekst plasti ohtlikkuse kohta looduses. Tööd said loominguliselt vahvad ja õpilased olid ka ise rahul.

Teksti ja foto autor: Ene Lehtmets

Liblika eluringi vaatlemine Rakvere Rohuaia Lasteaias

Eesmärgid: *laps oskab kirjeldada liblika välimust; laps teab, mida liblikas eluks vajab; laps teab liblikate elupaiku.*

Õppetegevuse liik: *Projekt*

Vahendid: *Röövikud, kolmeliitrine purk, võrgust liblikamaja.*

Vanuseaste: *4- kuni 5-aastased lapsed*



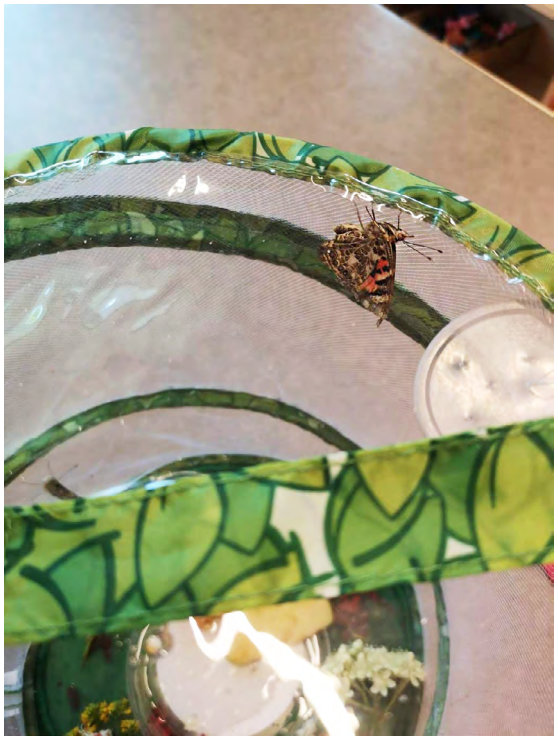
Ühel hommikul tõi lapsevanem kaks liblikaröövikut ja ütles, et nendest peaksid arenema liblikad, kui neid õigesti toita. Röövikud pandi suurde purki, kus nende tegevust oli huvitav jälgida. Röövikud on põnevad olendid ka luubiga uurimiseks ja lapsed jälgisid neid suure huviga. Internetist uuriti, millega röövikuid toita ja saadi teada, et röövikud söövad rohelisi lehti. Lapsed korjasid lasteaia ümbrusest erinevaid rohelisi taimi – naati, võilille ja nõgese lehti. Jälgiti, mis röövikutele kõige rohkem meeldib. Igal hommikul koristati kuivanud lehed ja lisati värskeid juurde. Purki pandi ka õunatükikesi ja paar õunapuu oksa, sest lapsed nägid, et röövikutele meeldib väga ronimine.

Röövikud kasvasid kiiresti ja sõid palju. Paari nädala pärast jäid nad oksale paigale ja kehad hakkasid lühemaks jääma ja kõvaks muutuma.

Enam nad ei söönud. Jälgiti, mis edasi saab. Lapsed katsusid neid, uurisid luubiga. Nad ei olnud enam „armsad“ pehmed ussikesed, vaid kivistunud ussikesed, nagu puuoksa tükikesed. Lapsed arvasid, et nad on surnud. Mis nüüd saab? Õpetaja seletas, et ussikesed puhkavad natuke, seda nimetatakse nukkumiseks. Kui röövikud olid muutunud kõvadeks nukkudeks ja hoidsid oksast kinni, tõsteti nad võrgust liblikamajja ja lapsed jäid imet ootama.

Ime juhtuski 11. päeval ja see oli kahjuks nädalavahetus. Esmaspäeval lasteaeda tulles avastati liblikad liblikamajas ringi lendamas. Nukud olid katki ja oli näha, et need olid seest tühjad. Elevust oli palju, nüüd jälgiti nende tegevust. Uuriti nende kuju, välimust ja mida juua-süüa anda. Õpetaja esitas lastele küsimuse: „Kus olete näinud kõige sagedamini liblikaid puhkamas?“. Ikka lilleõitel. Meil on lasteaias väga suur ja ilus lillepeenar, kus on tihti näha liblikaid päevakübaratel maiustamas. Otsustati korjata võililleõisi, kuna neid oli ümber lasteaia hästi palju. Igal hommikul korjasid lapsed värskeid õisi, mis pandi närtsinud õite asemele.





Madalale purgikaanele valati joogiks puhast vett. Jälgiti, millised õied liblikatele meeldivad ja kuidas nad õienektarit joovad. Aga lapsed olid ka kurvad sellepärast, et liblikad ei saa vabalt lennata. Enne uut nädalavahetust otsustati liblikad vabadusse lasta. Seda tehti kõik koos ja suure pidulikkusega.

Teksti autor: Aime Nairis
Fotode autorid Marika Kink ja Aime Nairis

Toataimede projekt Tallinna Linnupesa Lasteaias

Eesmärk: *Lapsed tunnevad toalilli ning teavad, et need on osa elurikkusest*

Õppetegevuse liik: *Õppeaastat läbiv projekt*

Vanuseaste: *5- kuni 7-aastased lapsed*

Tallinna Linnupesa Lasteaed on Rohelise kooli võrgustiku liige aastast 2016. Elurikkus on meie jaoks olnud üks prioriteetseid teemasid juba programmi algusaegadest – see on mitmekülgne ja kõikehõlmav teema, kust igaüks enda jaoks midagi leiab.

Elurikkusele mõeldes tuleb sageli esimesena meelde mets, park, lasteaia õueala, taimed, loomad, putukad. Üldiselt kõik, mis on õues. 2020. aasta sügisel saadi inspiratsiooni Erasmus+ programmi rahvusvahelise projekti raames valminud käsiraamatu „HOB seiklus elurikkuses. Praktilised tegevused digiajastul“ tutvustusürituselt, mis andis idee pöörata pilk hoopis siseruumides olevatele toataimedele.

Erinevaid potililli on kodudes ja ka lasteaias peaaegu igas ruumis, aga reeglina ei pöörata neile väga palju tähelepanu. Otsustasime, et õpime neid ise veidi paremini tundma ning tutvustame ka lastele.

Toataimede projekti alustasime sellega, et kõik rühmad kaardistasid oma ruumides olevad taimed. Lõime selleks tarbeks ühise dokumendi, kust on mugav igal hetkel vaadata, millised taimed igas rühmas olemas on, et neid siis vajadusel vaatama minna või laenata. Mitmed rühmad valmis-

tasid oma taimede juurde sildid, mis aitasid taimede nimetusi paremini meelde jätta. See oli huvitav isegi täiskasvanute jaoks, sest kõiki liike ei tundud ka õpetajad.



Siltidega varustatud toataimed Lepatriinu rühmas. Foto autor Maiki Liivas

Koolieelikute rühm valmistas lasteaia üldruumide ning kabinettide taimedele nimesildid. Lisaks taime nimetusele märkisime sinna ka taime ladinakeelse nimetuse. Suuremad lapsed lugesid huviga ladinakeelseid sõnu kokku. Hiljem leiti nimetusele vastav taim, kuhu silt panna.



Toataimede paljundamine Piilupoegade rühmas. Fotode autor Meedi Kiur

Rühmades õppisid lapsed taimi tundma – vaadeldi lehtede kuju, värvust, võimalusel õisi. Arutleti selle üle, mida taim kasvamiseks vajab. Huvitav oli mõelda ka sellele, kas meie metsast või peenralt võiksime samasuguse taime leida ja kui ei, siis miks mitte? Avastati, et tihtipeale on taimedel küllalt keerukad nimed, kuid on olemas ka rahvapärased nimetused, mida on palju lihtsam meeles pidada.

Piilupoegade rühm võttis ette ka toalillede paljundamise – võeti tradeskantsialt ja tsissuselt pistikud, kasvatati neile juured alla ning istutati uuesti. Lapsed olid selles protsessis osalised. Neid toalilli jagasid nad soovijatele teistest rühmadest, kes said siis omakorda oma lilleilu suurendada ja ka taimede eest hoolitseda, jälgida nende kasvamist.

Õppeaasta lõpuks olid nii suured kui väikesed lasteaiapere liikmed õppinud ära tundma rohkem toataimede liike ning mõneski rühmas on võrreldes õppeaasta algusega ka rohkem erinevaid potililli. Tore on see, et kui muu loodus on suure osa aktiivsest õppeaastast lume all, siis toataimedega saab tegevusi teha kasvõi südatalvel. Kutsume ka teisi üles selle elusloodu se osaga õppetöö raames tegutsema!



Üldruumide taimedele siltide valmistamine. Fotode autor Maiki Liivas

Teksti autor: Maiki Liivas

ENERGIA



Rahvusvaheline sooja kampsuni päev Tallinna Arbu Lasteaias

Eesmärk: *Lapsed mõistavad energia säästmise vajadust*

Õppetegevuse liik: *Rahvusvaheline kampaania*

Vanuseaste: *3- kuni 7-aastased lapsed*

Tallinna Arbu Lasteaed tähistab juba mitu aastat Belgia rohelise kooli programmi poolt ellu kutsutud sooja kampsuni päeva. Kutsusime vanemaid üles ka kodus sooja kampsuni päeva tähistama, et juhtida tähelepanu energia säästlikule tarbimisele.

Kuigi õues oli krõbedad külmakraadid, reguleerisime 12.02.2021 lasteaias radiaatorid nii, et ruumides oleks umbes 16 kraadi. Külm polnud küll kellelgi, sest lõbusad soojad kampsunid ja sokid andsid meile sooja. Tõdesime, et villased riided annavad mitte ainult sooja, vaid on ka väga ilusad. Mõnusad kampsunid olid seljas pea kõikidel, nii lastel, personalil kui juhtkonnal.

Ürituse suurem eesmärk on pöörata tähelepanu energia tarbimise vähendamisele ja kliima soojenemisele maailmas. Isegi ühe kraadi võrra madalam temperatuur annab suure säästu!

Mida soojem tuba, seda rohkem energiat kulub ja seda rohkem kütust on vaja.

Viisime sooja kampsuni päeva tegevused läbi rühmades. Vaatlesime üksteise kampsuneid, kirjeldasime neid ja katsusime. Lapsed tutvusid



Sooja kampsuni päeva tähistamine. Fotode autor Olga Šarton

kampsuni omadustega: soe ja pehme. Joonistasime enda soojad kampsunid ja mängisime. Valmisid põnevad kunstitööd ja joonistused, kuid eelkõige pöörasime tähelepanu energiateemadele ja energia säästmise vajalikkusele. Arutasime lastega, kuidas igaüks suudab meie planeedi eest hoolitseda ja miks peame energiat säästma. Vanemates rühmades viisime läbi arutelu, kuidas saab sooja, kui ruum on jahe ja lasteaias puudub elekter.

Lapsed pakkusid selliseid tegevusi:

- riietume soojalt;
- läheme päikese kätte;
- ahju saab kütta;
- tegeleme spordiga;
- tuleb süüa ja juua sooja toitu;
- võta tekk peale.

Oli ka naljakaid vastuseid:

- külastan sõpru, kellel on elekter;
- kutsun elektrimehe, et teeks korda;
- lähen sauna.

Arutasime kõik pakutud tegevused läbi ja lapsed tõdesid, et kõige rohkem sooja andsid nad endale ise aktiivseid tegevusi tehes ning liikudes.

Päeva puhul korraldasime ka villaste kampsunite näitusi, etendusi ja juhtisime tähelepanu, et kõigil on võimalik oma igapäevaharjumusi muuta keskkonnasõbralikumaks. Isegi ainult sooja kampsunit kandes võime me kulutada vähem kütet ja mõjutada keskkonda positiivselt.

Liitu meiega! Koos oleme tugevad!

Teksti autor: Galina Jaremtšuk

Teistsugune sooja kampsuni päev 2021 Viljandi huvikoolis

Eesmärk: *Parandada laste õppetingimusi ning vähendada energiakulu*

Õppetegevuse liik: *Rahvusvaheline kampaania*

Vanuseaste: *Täiskasvanud*

Belgias ja rahvusvahelises rohekoolide võrgustikus tähistatav sooja kampsuni päev tuli 2021. aastal Viljandi Huvikooli jaoks teisiti. Koroonaviiruse leviku tõttu liikus veebruaris meie majas ringi väga vähe õpilasi. Oleme varasemalt selle päeva/nädala tähistamiseks palunud õpilastel selga panna soojad kampsunid ja jalga villased sokid ning oleme alandanud ruumide temperatuure, jälgides ringitundides taolise tegevuse mõju ja säästlikkust. Tavapäraste ülesannete asemel otsustasime, et sel aastal läheneme üleskutsele teisiti ning pildistame soojuskaameraga üles meie maja valukohad.

Viljandi Huvikooli maja on ehitatud aastal 1908. Maja asub linna miljööväärtuslikul alal ja seab omad piirangud. Seda on remonditud ja korrastatud nii seest- kui ka väljastpoolt, kuid maja on vana ning talvekuudel on väga hästi tunda, kuidas külma pressib paljudest kohtadest sisse. Selle tõttu on ka energiakadu suur.

Pildistasime soojuskaameraga meie maja siseruume ühel veebruarikuu hommikul, kui õues oli umbes kümme miinuskraadi. Maja erinevaid ruume, seinu, aknaid ja teisi külmakohti pildistades mõistsime veelgi enam, et meie maja laseb liiga palju külma läbi ning soovisime, et pildistatut vaataks üle ka spetsialist.



Kantselei



Maleklass



Puhkeruum



Välisuks

Tõnu Pari, kes teostab ehitusjärelevalvet üle Eesti, andis tehtud piltide kohta hinnangu, ning tema sõnul on näha, et ukse- ja aknatihendid on läbi ning ainuüksi nende vahetamine annaks meie majale palju soojust juurde. Külmasillad nurkades ja aknaraamide kõrval näitavad seda, et kas on soojustus niiskunud või siis ebaühtlase tihedusega. Samuti on vaja üle vaadata maja fassaad väljastpoolt - kas on mõrasid, auke jms, kui neid leidub, tuleb ka nendega tegeleda.

Eksperdi sõnul parandaks meie maja olukorda korralik tuuletõke või soojustus seestpoolt. Alustama peaksime kindlasti akende vahetamisest või äärmisel juhul tihendite vahetamisest. Akende vahetus peaks toimuma juba sellel suvel/sügisel. Maja põhjalikum remont on linnavalitsusel plaanis lähima kümne aasta jooksul.

Teksti ja fotode autor: Reelika Poroson

Negavati konkursil osalemine Tallinna Õismäe Vene Lütseumis

Eesmärk: *Lapsed mõistavad, et autod kulutavad energiat ja neil on negatiivne keskkonnamõju.*

Õppetegevuse liik: *Üleriigiline kampaania*

Vanuseaste: *12- kuni 13-aastased õpilased*

Õpilased osalesid 2019/20 õppeaastal Keskkonnainvesteeringute Keskuse ja Keskkonnaministeeriumi eestvedamisel korraldatud konkursil Negavatt teemal „Riietesse uppuv maakera“. See konkurss meeldis õpilastele väga ja seepärast otsustasime osaleda ka 2020/21. õppeaastal. Seekord oli teemaks „Autodesse uppuv maakera“ ning osalejateks kuuendate klasside õpilased.

Algul räägiti õpilastega transpordist ning keskkonnareostusest. Seejärel jagasime klassi rühmadeks ning õpilased esitasid oma ideid, vastates küsimusele – „Mida meie saame teha, et maakera ei upuks autodesse?“. Iga rühm esitas oma ideid klassikaaslastele ning vastas nende küsimustele. Sellega lõppes tunnitegevus. Edasi algas juba vabatahtlik iseseisev töö. Õpilased ise leppisid omavahel kokku, otsisid aega, lindistasid videosid. Õigeks tähtajaks esitati kuus tööd. Neist kolm vastas konkursi kriteeriumitele ning esitati konkursile. Kahte venekeelset videot saab vaadata siit ja siit.

Teksti autor: Irina Kolotygina

Otepää Gümnaasiumi kampaania „Digikeskkond puhtaks!“

Eesmärk: Õpilased teavad, et digitaalsete andmete hoidmiseks kulub energiat, ning säilitavad vaid vajalikke andmeid.

Õppetegevuse liik: Kampaanias osalemine

Vanuseaste: 14 kuni täiskasvanud

Otepää Gümnaasiumi koolipere jaoks on olulisel kohal puhas keskkond, jäätmete vähendamine ja taaskasutamine ning loodushoid. Oleme aastaid läbi viinud koristustalguid, viimasel kahel aastal võtnud osa Maailmakoristuspäevast ja kavandanud tegevusi üleeuroopalise jäätmetekke vähendamise nädalaks, igapäevaselt kogume prügi liigiti ning tegeleme aktiivselt kompostimisega. Me oleme panustanud aega ja energiat oma ümbruse korrastamisele ja hoidmisele, kuid viimastel aastatel märkasime, et on veel üks maailm – digimaailm, mis vajab meie tähelepanu.

25.–31. jaanuarini 2021. aastal toimus Eesti Rohelise kooli võrgustiku ja kampaaniapartneri Telia üleskutsel digikoristusnädal, millega said liituda kõik huvilised. Üle Eesti võttis sellest osa umbes 3700 inimest. Kampaanias osales 36 lasteaeda ja 30 kooli. Otepää Gümnaasiumist osales digikoristusel 8.–10. ja 12. klasside õpilased ja keskkonnatöörühma liikmed.

Digikoristusnädala jooksul lahendasime erinevaid ülesandeid – vaatasime üle oma e-postkastide sisud, kaustad arvutis ja Google Drive`s ning sorteerisime faile. Loobusime ebavajalike uudiskirjade ja reklaampakkumiste tellimustest. Otsisime üles kõige digiprügisema nurgakese oma

arvutites ja nutiseadmetes. Eemaldasime loendist allalaetud failid ja kustutasime üleliigsed fotod ja videod. Vaatasime energiaeksperdi Marek Muiste loengut, kus ta jagas lihtsaid soovitusi, kuidas digitaalset keskkonnajälge vähendada.



8. a klass digikoristamas

Õpilaste jaoks oli üllatav teada saada, kui palju võib tekkida süsihappegaasijäätmeid fotode ja failide hoidmisest pilves. Nüüd oleme teadlikumad sellest, et digitaalsete andmete hoidmiseks internetiavarustes kulub energiat. Leidus vaid üksikuid õpilasi, kes hoidsid oma postkastid ja kaustad korras, vabana üleliigsest. Kampaania suunas meid jälgima ja üle vaatama, millist digiprügi tekib ja kuidas me edaspidi saame digihoolsamalt käituda. See üleskutse on meie jaoks hea teeviit järgmiseks digikoristuseks.

Teksti ja foto autor Mariana Naaber

GLOBAALNE KODAKONDSUS



Globaalse kodakondsuse käsitlemine Rannamõisa Lasteaias

Eesmärk: *Lapsed, õpetajad ja vanemad tunnevad oma ja teiste maade kultuuri seotust ja eripärasid, mõistavad sallivuse vajadust.*

Õppetegevuse liik: *Läbi õppeaasta kestev projektõpe*

Vanuseaste: *2 kuni täiskasvanud*

Globaalne kodakondsus on selline teema, mis intrigeerib oma uudsusega ja pakub väljakutsuvaid õppimisvõimalusi lisaks lastele ka õpetajatele ning lapsevanematele. See oligi üks põhjus, miks võtsime Rohelise kooli globaalse kodakondsuse teema ka oma projektõppe teemaks.

Me õpetame lapsi projektõppe meetodil, mis annab suure vabaduse nii aja kasutuses kui ka õppe ülesehituses. Kohe oli aga selge, et niivõrd laiaulatuslikku teemat me kuuajalise projektiga ei läbi. Planeerisime kohe terve aasta. Projektõppe õnnestumise alus ongi planeerimine ja töötava struktuuri loomine.

Me jagasime igale kuule ühe alateema nii, et kõik vajalikud osaoskused saaksid läbitud. Ühine teema rühmadele on oluline sellepärast, et tekiks sidusus ja võimalus ühiselt jagada. Kuu lõpus, kui alateema lõppes, oli jagamise aeg.

Ka need viisid ja vormid panime kohe paika. Vahekokkuvõtted ja jagamised on projektõppe oluline osa. Püüdsime leida võimalikult mängulisi ja erinevaid vorme selleks. Parim jagamine on muidugi pidu. Ja hakkasime siis otsast minema.

Septembris tegelesime maakaartidega ja gloobusega. IT vahendina kasutasime Google mapsi. Reisisime mööda maailma - kes otsis üles riigi, kust äsja oli reisilt saabunud; kes näitas, kus maal elavad ta vanavanemad; kes näitas riiki, kuhu ta unistab minna. Iga rühm valis välja riigi, mida hakkas lähemalt uurima.

Mesimummid olid sel aastal alles 2-aastased ja loomulikult jäid nemad kodusesse Eestisse. Murumunad valisid enda riigiks Jaapani. Ju vist mõjutas nende valikut see, et peaaegu kõik käisid judotrennis. Merilõvid valisid Austraalia, sest Villemi isa oli sealt pärit. Rõõmuritsikad võtsid enda riigiks Brasiilia. Midrilinnud Inglismaa ja Mürakarude kaksikud olid pärit Itaaliast ja nende riigiks sai Itaalia.

Esimene töö oligi riik visualiseerida ja makettide tegemine on laste üks lemmiktegevusi. Selle teema jagamine oli planeeritud ühise mänguna „Reis ümber maailma“.

Oktoobrikuu kuulus inimesele. Õppisime kehaosi, keha sisemust, võrdlesime naha värve, juukseid ja silmi. Arutlesime südame ja südametunnistuse üle. Me oleme nii erinevad ja ometi nii sarnased. Kuu lõpul jagasime „elavaid kaarte“. Iga rühm lavastas oma riigi spetsiifikast lähtudes „postkaardi“, lapsed võtsid poosi ja tardusid kolmeks minutiks. Fotograaf jäädvustas hetke ja publik tutvus ka nö elava esitlusega.

Novembri teema oli toit. Nüüd lõid ka vanemad aktiivselt kaasa. Itaalia pere tegi koos lastega pastat ja tiramisut. Jaapani rühm lõi sellise stiilse kohviku, et vanemad nõudsid ka endale ühe kohvikuõhtu välja. Merilõvidele korraldasid vanemad Austraalia eksootiliste viljade nädala. Kuud kokkuvõttev jagamine oli „Maailma kohvik“, kus kõik rühmad kujundasid oma kohviku ruumi, koostasid menüü, valmistasid toidud. Ja terve hommiku rändasid lapsed mööda lasteaia maja ja nautisid maitseid laiast maailmast tervelt kuues erinäolises kohvikus.

Detsembris pühendusime jõuludele. Kombed ja traditsioonid, maiustused ja kingid. Palju oli uut, aga oli ka asju, mille puhul kogesime äratundmise rõõmu. Päris kuu lõpus aga tulime tagasi koju, Eestisse ja veetsime kogu lasteaia perega traditsioonilise eesti jõulupeo Kolu kõrtsis.



Jaapani jõulukohvik koos vanematega



Jaanuar tõi lasteaeda loomad. Itaalia jänese, rebase ja kitse – nii nagu meilgi. Austraalia eksootilised loomad, Jaapan legendid loomadest. Mõõtsime ja joonistasime elusuuruses känguru ja kõik said ennast sellega võrrelda. Voolisime loomi ja panime nad maketti-dele elama. Murumunad meisterdasid Blueboti raja, kus olid makaakide tempel, ujumine koos karpkaladega, õnnekureväravad ja loomulikult jaapani kirsipuude alleed.

Jagamiseks eksponeeriti galeriis kogu kuu lõikes läbitud ja loodud materjali ja kõik said viibida „laia ilma loomaaias“.

Veebruari kuu pühendasime riigile. Õppisime tundma erinevaid riigikordasid ja valitsejaid. Meie valitud riikide ampluaa andis selleks laia spektri. Sõnavarasse lisandusid sõnad president, keiser, kuningas, peaminister. Joonistasime lippe ja sümboleid, kuulasime ja laulsime hümne. Rääkisime õigustest ja kohustustest ja mõtlesime „väikese väärika kodanikuna“, mida soovida oma riigile.

Kuu võtsime kokku „Presidendi vastuvõtu mänguga“. Seekord võõrustas „president“ välisdelegatsioone. Inglise kuningakoda oli saabunud täies hiilguses, isegi kokk ja lapsehoidja olid kaasa võetud. Itaalia esindajad olid autentsetes rahvariietes, keisririigist oli esindatud kõik maailma kuulsamad brändide omanikud ja direktorid, Austraalia aborigeenid olid oma rahvariietes ja Brasiiliat esindas jalgpalli meeskond koos ergutusnaiskonnaga. Kõige nooremad lapsed olid presidendipaar ja nad vedasid kahe tunnise vastuvõtu auga välja.



Aborigeenid vastuvõtul



Inglismaa printsess vastuvõtul

Märts on emakeelekuu ja meiegi pühendasime selle kuu keeltele. Valisime välja kõige tähtsamad sõnad: ema, kodu, kallis ja õppisime need erinevates keeltes selgeks. Iga rühma õppis selgeks ka oma riigi tuntuima lastelaulu. Murumunad maalisid siidile hieroglüüfe ja lugesid haikusid. Kuu lõpus kogunesime taas saali kokku ja esitlesime „oma maa“ luulet ning laule ja võrdlesime sõnu.



Hieroglüüfid ja haikud

Aprill oli kaunite kunstide kuu. Austraalia aborigeenid valmistasid juba sügisel omale rahvuspilli-didžeriduu. See pill saatis nende rännakut terve aasta, võludes välja päikest ja heidutades kurba meelt. Itaalia liikumis- ja laulumängud, täpi-joone tehnikas maalimine, kabuki teater, ikebana, origami – kunst maailmas on uskumatult mitmekesine. Kõik käeline looming sai välja pandud näitusele. Muusika ja luule pandi tallele emadepäeva peoks.

Maikuuga lõppeb õppetegevus ja on aeg otsad kokku tõmmata. Enne seda räägime veel kodust. Kodust kui majast, kodust kui perest, kodust kui armastusest. Ja taas saame kinnitust, et kõik need paljud erisused liidavad meid üheks tugevaks tervikuks.



Aborigeenide didžeriduu

Emadepäevapeol käime selle aastase teekonna veelkord läbi ja vanemad saavad täieliku ja tervikliku ülevaate, mida ja kuidas me sellel põneval aastal selle erilise projektiga õppisime. Peo lõpus ütles üks isa: „ Ma pole kogu kooliajal ka nii palju teada saanud kui tänasel õhtul“.

Murumunad lõpetavad sellel aastal lasteaia, nende Jaapani projektist on möödas kaks aastat. Vanemad, kes lastele lõpupeo korraldavad, valisid peo stiiliks Jaapani – ka nemad innustusid ja vaimustusid ja tundub, et jäägitult.

Lähemalt saab meie tegevustega tutvuda Rannamõisa lasteaia Rohelise kooli blogis.

Teksti ja fotode autor: Margit Toomlaid

Rahvusvaheline Aitäh-päev Anni Lasteaias

Eesmärk: Lapsed hoolivad teistest inimestest ja nende tööst, ning teavad, et igas keeles öeldakse aitäh.

Õppetegevuse liik: Lühiprojekt

Vahendid: A4 joonistuspaberid, värvipliiatsid, suurem paber plakati jaoks, liimid, vildikad, väljaprinditud Euroopa kaart

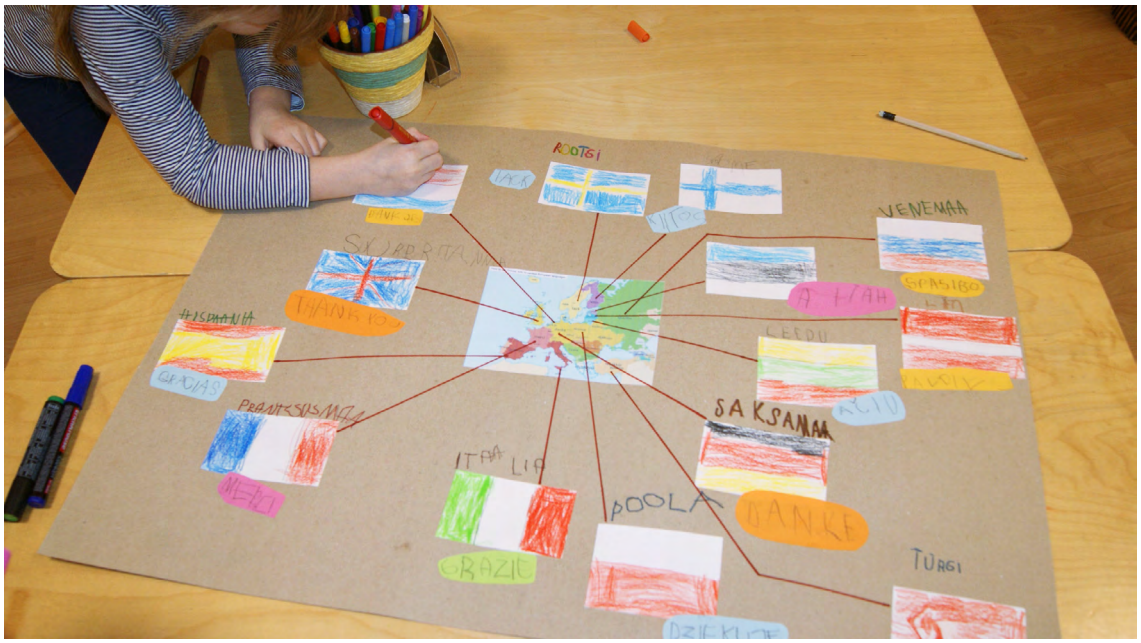
Vanuseaste: 4- kuni 7-aastased lapsed

Rahvusvahelist aitäh-päeva tähistatakse 11. jaanuaril. Jaotasime lühiprojekti tegevused mitmele päevale, tegelesime ühistööga nii hommikukui õhtupoolikul. Rääkisime lastega tänulikkusest ja tänamisest ning arutlesime, mille eest saame olla tänulikud. Iga laps pakkus välja oma mõtte, mille eest ta on tänulik. Seejärel joonistasime sõrmega tähthaaval sõna „aitäh" üksteisele seljale (võib joonistada ka mänguasjale või enda kehaosadele, näiteks peopesale, põlvele jne). Pärast seda joonistas iga laps paberile enda ja need asjad, mille eest ta on tänulik.

Uurisime lastega, kuidas kõlab aitäh erinevates keeltes. Selleks on hea kasutada Euroopa kaarti.

Kõigepealt said lapsed ise pakkuda, kas nad teavad sõna „aitäh" mõnes teises keeles. Lapsed teadsid sõna „aitäh" inglise, vene ja soome keeles. Kordasime neid üheskoos. Seejärel uurisime Euroopa kaarti ja lapsed rääkisid, millistes riikides nad on reisil käinud. Lapsed said teada, kuidas öeldakse „aitäh" nendes maades ja missugune näeb välja nende maade lipp.

Seejärel hakkasime joonistama lippe. Lapsed said lipuraamatust valida endale mõne Euroopa riigi lipu ja selle joonistada. Mõned lapsed tegid mitu lippu.





Plakatimeisterdamine on täies hoos!

Ühistööna valmistasime plakati, mille keskele kleepisime aitäh-sõnadega Euroopa kaardi, sinna juurde laste joonistatud maade lipud. Lipu juurde kirjutasime vastava maa nime ja sõna „aitäh" selle maa keeles. Joone abil ühendasime lipu ja aitäh-sõna maaga kaardil.



Ühistööna valminud plakat

Järgmisel päeval pärast plakati valmimist vaatlesime seda lastega. Lapsed meenutasid, missugused riigid ja „aitäh" sõnad neile meelde jäid. Loendasime, mitu lippu kleepisime. Õpetaja osutas lipule ja lapsed nimetasid, mis maa lipuga on tegu ja kuidas öeldakse „aitäh" sellel maal. Lapsed said valida ja põhjendada, missugune lipp ja aitäh-sõna neile kõige rohkem meeldib.

Päeva jooksul said lapsed öelda „aitäh" vabalt valitud keeles.

Teksti ja fotode autor: Kerli Käärt

Kus on mu riided tehtud? Rakvere Kungla Lasteaia Lepatriinu rühma projekt

Eesmärk: Lapsed teavad, et paljud riideesemed on valmistatud kaugetel maadel, ning oskavad teha keskkonnateadlikumaid valikuid.

Õppetegevuse liik: Projektõpe

Vanuseaste: 5- kuni 7-aastased lapsed

Lepatriinu rühma paar tüdrukut soovisid 2020. aasta hilissügisel teada saada, kuidas valmistatakse printsessikleite. Teemat laiendades alustati õige pea uue suurema projektiga, milles uurisime lähemalt erinevaid käsitöö ja õmblemisega seotud valdkondi.

Õmblusprojekti raames uurisime umbes nädala jagu ka seda, kus on meie riided tehtud. Iga laps valis oma kapist ühe meeldiva riideeseme ning uuris koos õpetajaga, millises riigis see toodetud on. Uuritavate riiete valik oli mitmekesine. Sooviti teada saada nii kampsunite, mütside, kinnaste, pükste, kombekate, kleitide kui särkide valmistamise asukohta. Lapsed joonistasid oma rõivast ka pildi ning kirjutasid juurde, kust see pärit on.

Kuna paljud rõivad olid toodetud kaugetes ja laste jaoks võõra nimega riikides, toodi rühma nii gloobus kui maailmakaart ning üheskoos märgistati kaardil ära paigad, kus uuritavad riided õmmeldud on. Google Mapsist saadi teada, mitme kilomeetri kaugusel laste kodulinnast Rakverest need riigid asuvad ning mitu päeva või lausa mitu kuud kestaks jalgsimatk sinna riiki, kust laste riided pärit on. Üheskoos leiti, et laste riided on juba enne kandmist väga palju reisinud.



Kus asub Hispaania? Foto autor: Marge Saariste

Lapsed tutvusid maailmajagudega nagu Euroopa ja Aasia. Mõned rõivad olid toodetud Euroopa riikides – Eestis, Poolas, Rootsis, Soomes, Hispaanias. Tõdeti, et paljud meie riided on valmistatud väga-väga kaugel Aasia riikides. Kõige enam rõivaid oli valmistatud Hiinas ja Bangladeshis, aga ka Indias. Kõige kaugemalt – Kambodžast – oli reisinud Eestisse ühe tüdruku kampsun. Lapsed said võimaluse ka uurida ning joonistada nende riikide riigilippe, kust nende riided toodetud olid.

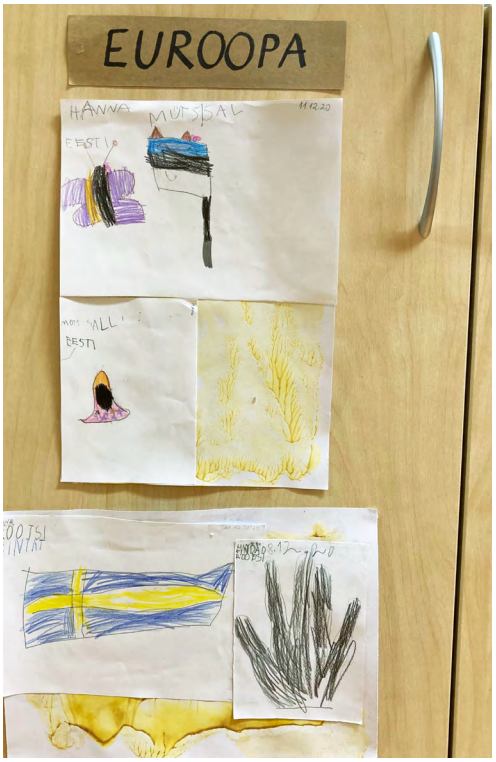


Õmblusvideo vaatamine. Foto autor: Marge Saariste

Arutleti üheskoos, miks toodetakse enamik rõivaid nii kaugel, kuigi meil Eestiski osatakse ometi õmmelda. Koos õpetajatega vaadati videoid Hiina õmblusvabrikutest ning tõdeti, et nendes vabrikutes pole sugugi kerge töötada. Lisaks said lapsed teada, et paljud inimesed, kes väga kaugel meile riideid õmblevad, ei saa korralikku palka, neile ei võimaldata puhkust, et oma lastega koos olla ning et vahel õmblevad meile riideid

ka teiste riikide lapsed, kel seetõttu puudub võimalus koolis käia ning haridus omandada.





Kus mu riided tehtud on? Fotode autor: Marika Kundla

Kokkuvõttes tõdeti, et kuna lapsed endale ise poest riided ei osta, ei saa nad ka veel otsustada, millist rõivafirmat eelistada. Küll aga olid kõik lapsed nõus sellega, et uusi riideid ei peaks nii palju ostma. Lapsed leidsid, et väga head on ka need riided, mis on juba sõbralt-tuttavalt või vanemalt õelt-vennalt saadud. Peaaegu igal lapsel oli seljas midagi teiselt ringilt!

Teksti autor: Marika Kundla

KLIIMAMUUTUSED

Projektipäev „Keskkond kliimamuutustes“ Viimsi Koolis

Eesmärk: *Õpilased teavad, et igapäevaelu otsused on seotud kliimamuutusega, ning oskavad teha keskkonnateadlikumaid valikuid.*

Õppetegevuse liik: *Kõiki õpilasi hõlmav üritus*

Vanuseaste: *7- kuni 16-aastased õpilased*

Viimsi Kool on põhikool Harjumaal, kus õpib üle 1200 õpilase. Koolile seatud eesmärkide elluviimine toimub võrgustikutöö põhimõttel. Kooli personal jaguneb koostöökodadesse. Juhtkonnale on nõuandvaks organiks nõukoda, kuhu kuuluvad ka seitsme koostöökoja eestvedajad ja juhtkonna liikmed. Ühiselt analüüsitakse kooli õppe- ja kasvatustegevust, hoolekogu ja vanematekogu ettepanekuid ning võetakse vastu otsuseid koolielu paremaks toimimiseks.

Rohelise kooli programmiga liitus kool 2018. aastal. Rohelise kooli programm ühendab üheks tervikuks kõik koolis toimuvad keskkonnahariduslikud tegevused. Viimsi Koolis on väga palju programmiga haakuvaid ettevõtmisi: TORE, KiVa, Liikuma Kutsuva Kooli, tervisenõukogu ja õpilasesinduse tegemised, UNESCO ühendkoolide võrgustiku projektid, õppekavakohased väljasõidud, KIK-i projektide raames toimuvad õuesõppetunnid ja palju muud.

Oma tegevuses väärtustame koostööd.

Õppeaasta alguses otsustati nõukojas, et kooli õppekava eesmärkide täitmiseks ja erinevate teemade käsitlemiseks annab hea võimaluse projektipäevade korraldamine koostöös erinevate osapooltega.

Viimsi Koolis toimus esimene selline projektipäev 16.11.2020. Esimese projektipäeva korraldas KULO ehk koostöökoda, kuhu kuuluvad loodusainete, kunsti- ja töö- ning tehnoloogiaõpetajad, kellest paljud on seotud Rohelise kooli programmi tegevustega. Seetõttu otsustati koostöökojas, et esimene projektipäev keskendubki õppekava läbivale teemale „Keskkond ja jätkusuutlik areng". Teema, mille üldisem eesmärk on elukeskkonda väärtustavate, vastustundlike ja keskkonnateadlike noorte kasvatamine.

Projektipäev kandis nime „Keskkond kliimamuutustes".

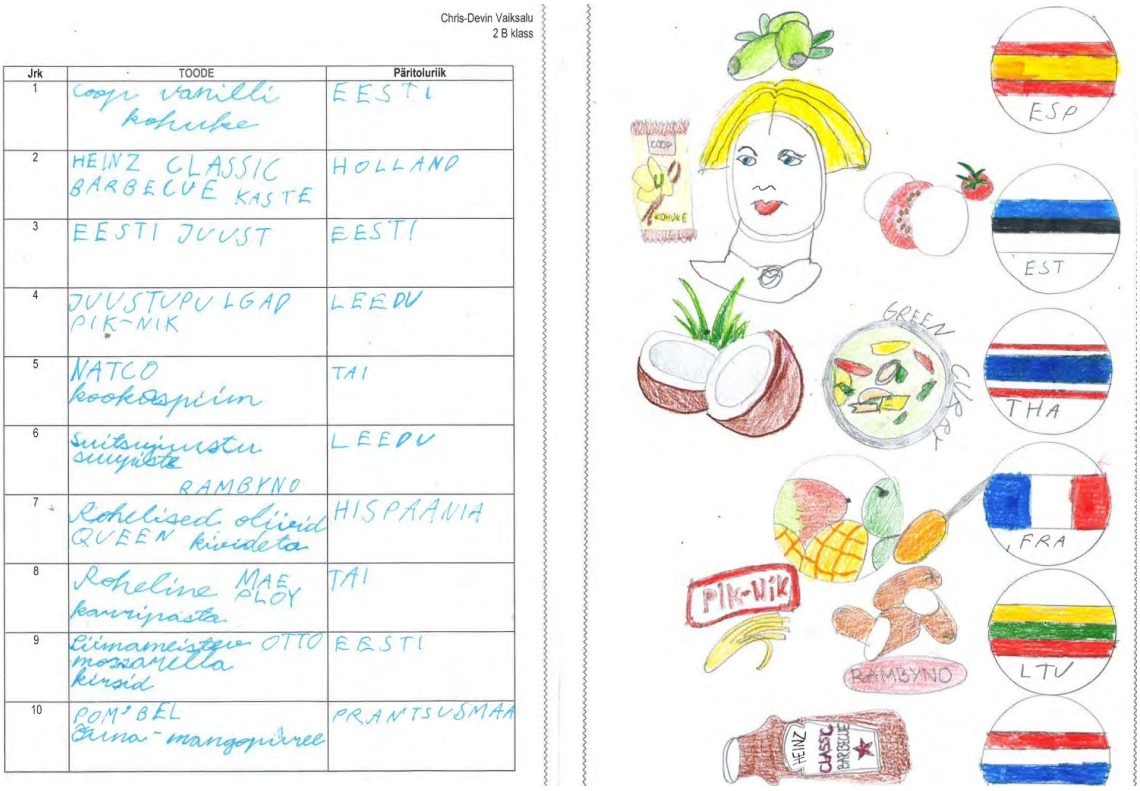
Oma projektipäevaga soovisime, et õpilased pööraksid tähelepanu ja analüüsiksid oma igapäevaseid tarbimisharjumusi ning mõistaksid, et maailm meie ümber on globaliseerunud ja nende täna tehtud valikud mõjutavad maailma ka tulevikus.

Projektipäeva korraldus nägi ette, et sellel päeval on õpilased distantsõppel. Seega tuli tööülesanded välja mõelda nii, et õpilased oleks võimelised neid iseseisvalt kodustes tingimustes tegema. Otsustasime koostada igale klassiastmele konkreetsed ülesanded ja määrata vastutava õpetaja.

1.–5. klassi teema oli „Võitle kliimamuutustega köögis". Projektipäeva ülesanne aitas mõista, kes on meie toidu valmistanud ja kus on toiduained toodetud. Õpilased vaatasid videoklippi ja seejärel kaardistasid oma toidukappide sisu.

Vaja oli vaadata tootesilte ja selgitada välja, millises riigis on need toodetud. Seejärel tuli toiduainetest ja nende päritoluriikidest plakat joonistada ja tuua see kooli, kus pandi ühiselt üles plakatinäitus.

Lisaks tuli mõelda, kuidas mõjutab kaugelt toodud toit meie kliimat ja loodust ja osaleda järgmisel päeval klassijuhataja tunnis toimuval arutelul. Lisaks oli võimalus mängida teemakohast mängu ja testida oma teadmisi internetipõhiselt.



Chris-Devin Vaiksalu
2 B klass

Jrk	TOODE	Päritoluriik
1	Coop vanilli kohuke	EESTI
2	HEINZ CLASSIC BARBECUE KASTE	HOLLAND
3	EESTI JUUST	EESTI
4	JUUSTUPULGAD PIK-NIK	LEEDU
5	NATCO kookospiim	TAI
6	Suitsujuustu suupisted RAMBYNO	LEEDU
7	Rohelised oliivid QUEEN kividega	HISPAANIA
8	Roheline MAE PLOY kanrinpasta	TAI
9	Liimamaitseline OTTO mozzarella kirsid	EESTI
10	ROMBEL Ananass-mangopüree	PRANTSUSMAA

Minu külmkapi sisu – Cris-Devin Vaiksalu

6. klassi ülesanded lähtusid teemast „Läänemeri ja tema erilisus“ ja andsid võimaluse omandada uusi teadmisi Läänemere elustiku ja ökoloogilise seisundi kohta, panna proovile oma info otsimise ja kriitilise mõtlemise oskused ning harjutada inglise keelt ja omandada uut sõnavara.

Tegevustes olid lõimitud loodusõpetus, inglise keel, informaatika ja kehaline kasvatus. Esmalt tutvusid õpilased loodusmuuseumi virtuaaltuuriga

ning seejärel lahendasid rahvusvahelise Läänemere veebiviktoriini ülesandeid. Viimasena tuli läbi viia nn fotojaht „Läänemere 100 nägu Viimsis“.

7. klassi teema oli „E-jäätmete probleemi teadvustamine ja oma käitumise kujundamine“. Elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete *(e-jäätmete)* teema on maailmas väga aktuaalne. Sellest lähtuvalt valiti 7. klassidele projektipäeva ülesanded, mis aitaksid mõista, kuidas ise maailma paremaks muuta, teadvustades e-jäätmete problemaatikat. Sissejuhatuseks vaadati Margus Vetsa ühe minuti loengut e-jäätmetest ja uuriti infograafilist ülevaadet elektroonikajäätmete mahtudest maailmas. Järgnes mõtlemapaneva filmi „Tere tulemast Soodomasse“ vaatamine. Lõpuks tuli üle vaadata oma kodune majapidamine ja viia katkised elektroonikaseadmed, vanad patareid või akud ning katkised säästupirnid kogumiskastidesse või jäätmejaama. Viimasest tegevusest tuli teha ka pilt ning kirjutada pildi juurde 5 uut fakti, mida laps seda teemat uurides teada sai.

8. klassi ülesanded lähtusid tehnoloogia ainevaldkonna õppesisust ning teema pealkiri oli „Globaalne tarbimine. Tekstiil“. Me elame globaalse tarbimise ajastul ning tarbimistempo üha kiireneb. Ei ole saladus, et moetööstus on selle tarbimisralli esirinnas. Tuhanded kolmanda maailma vabrikud ei tooda mitte ainult rõivaid erinevatele suurfirmadele, vaid ka tonnide viisi mürgiseid jäätmeid. Õpilased vaatasid filmi „Moest väljas“. Peale filmi vaatamist pidid nad kirja panema oma mõtted, kuidas filmis nähtud probleemile koolis õpilaste tähelepanu juhtida.

Lisaks oli vaja kaardistada oma riidekapp ehk selgitada välja, millises riigis on olemasolevad riided toodetud.

9. klassi teema oli „Läänemeri maailmas ja kliimamuutustes“. Ülesanded lähtusid loodusainete ainevaldkonna õppesisust. Esmalt tuli õpilastel vaadata erinevaid õppefilme („Meie muutuv meri“, „Koni teekond Läänemerre“, „Meie meri“) ning seejärel vastata küsimustele. Veel tuli koos-

tada mõistekaart teemal „Läänemere reostus: reostajad ja tagajärjed“ ning seejärel teha Viimsi poolsaare kaunist randa ja reostunud randa illustreerivad fotod.

Kuna samal ajal toimus BSP Läänemere viktoriin, siis pidid õpilased viktoriinil osalema ja oma teadmised proovile panema.

Kõik õpilased alates 6. klassist pidid oma tegevuste tulemused üles laadima õpetajate poolt määratud keskkondadesse. Pärast projektipäeva analüüsiti tegevusi ja tehti kokkuvõtted ainetundides või klassijuhataja tundides.

Projektipäeva ülesanded aitasid õpilastel mõista, kuidas me oma tegevusega ümbritsevat keskkonda mõjutame. Projektipäeva töölehed ja pildimaterjal on saadaval siin.

Teksti autor: Kersti Ojassalu

Kliimamudijad Tallinna Asunduse Lasteaias

Eesmärk: *Lapsed mõistavad, et tuleb käituda keskkonnateadlikult.*

Õppetegevuse liik: *Projektõpe*

Vanuseaste: *6- kuni 7-aastased lapsed*

Viisime kliimamudijate projekti Tähedraakonite rühmas läbi 2020. aasta detsembris. Projekt algas sellega, et päkapikk Piia kirjutas lastele kirja, kus ta kurtis, et temal on oma kodus Põhjamaal lund nõnda vähe. Päkapikk Piia palus lastel mõelda ja uurida, miks see küll nii on.

Rääkisime lastega erinevatest kliimaga seotud teemadest ja selgitasime välja nende eelteadmised.

Mida lapsed teadsid ja arvasid:

- Erinevaid liiklusvahendeid: buss, ratas, rong, tramm, takso, tõukeratas, elektritõukeratas.
- Ratas on loodussõbralikum kui auto, kuna rattaga säästad kütust ning siis sa ei sõida kitsele otsa.
- Autodest eralduv toss ei ole loodusele hea.
- Kütuseenergia on bensiin.
- Soojusenergia tuleb päikeselt.
- Soojusenergia tuleb radikast.
- Radikasse tuleb soojusenergia elektriga.
- Elekter tuleb päikesepaneelist.
- Elekter tuleb teletornist.

- Elekter tuleb satelliitidest.
- Soojusenergia tuleb päikesepaneelist.
- Soojusenergia tuleb patareist.
- Soojusenergia tuleb Aafrika merest, seal on vesi ju soe.
- Soojusenergia tuleb läbi torude.
- Kliima soojenemine on täiskuuajal.
- Kliimasoojenemine on siis, kui on tornaado.
- Kliima soojenemine on siis, kui on liiga palju päikest ja õhus on päikese-elekter.

Projekti kestel tegelesime kliimamuutuse teemaga hommikuringis, muude õppetegevuste ajal vaatasime pilte ja videoid ning arutlesime nende põhjal, tegime ilmavaatlusi, meisterdasime ja tegime ise videoid.

Lähemalt meie tegevustest:

Hommikuringides lugesime koos kogu projekti kestel **luuletust „Ilm ja kliima“:**

Ilma vaatame täna
Täna meil :
Paistab/ ei paista päike
Kõrgel pilvi näeme/ ei näe
Tunneme tugevat/ nõrka tuult
Mida küll sajab, mida küll sajab?
Mitte midagi ei saja /lund sajab /vihma sajab ***(vastavalt, mis ilm on)***
Kliimat uurime aastaid sadu,
Uurimine näitab külma kadu.
Sulab lumi ja jää,
Ongi kliima soojenemine käes.
Maakeral nukker tulevik,
Temal on palavik.

Ilmavaatluse tabel-kalendrisse märkisime igapäevaselt kraadid ja sademed ning kuu lõpus vaatasime üle, mitmel päeval lund sadas. Selgus, et lund sadas kõigest neljal päeval ja keskmine temperatuur oli +2°C. Arutlesime, et see näitab sooja talve ja vähest lumesadu. Mõnel muul aastal võib olla teistsugune ilm, kuid kui palju aastaid järjest on soe, siis see näitab kliima muutumist.

Videote vaatamine ja arutelud:

- Esimene video jääkarudest
- Teine video jääkarudest
- Kolmas video jääkarudest
- Kukersiit ja konnatahvel, meie energia lugu – kodutarbimine

Energiateemaliste piltide vaatamine ja arutelu:

- **Kütus** – vaatasime pilte, arutlesime ja jätsime pildid kogu projekti ajaks tahvlile.
- **Elekter** – nagu ka nagu eelmise teema puhul, vaatlesime pilte kogu projekti kestel. Lapsed moodustasid piltidest loogilise jada elektri tootmisest kuni tarbimiseni.
- **Tee nii!** – vaatasime pilte ja rääkisime elektri ohutusest.
- **Meie lubadused/ väärtused** – arutlesime piltide üle ja tegime sellest lubaduse seina.

Vaatlus:

Elekter – uurisime, kus on meie majas elektrikilp ning kus on pistikud ja juhtmed.

Tegevuskeskused:

- **Videod „Kliimamudijad räägivad kliimast“** – loovkeskuse tegevusena rääkisid lapsed kliimast, elektrist ja kütusest ning filmisime videoid.
- **Päkapiku elukoht** – teaduskeskuses täitsid lapsed maailma kontuurkaarti ja märkisid ära, kus päkapikk elab.
- **Paaristöö „Aita jääkaru“** – lapsed rebisid, liimisid ja kirjutasid kunstitegevusena.
- **Paaristöö „Maakera ja osoonikiht“** – lapsed joonistasid paberi alumisse ossa maakera. Ühele poole maakeral joonistasid lapsed mossis suu ja teisele poole naeratava suu. Lapsed tegid liimiga ümber maakera atmosfääri joone ja raputasid selle peale sädelust. Seejärel katsid paberi vesivärviga. Lapsed arutasid, mis on atmosfäär.
- **Õhureostus** – õpetaja näitas lastele pilte tegevustest, mis rikuvad selliselt meie õhku, et maakera kaitsvasse osoonikihti tekivad augud. Iga pildi juures arutletakse, millega on tegemist. Lapsed ehitasid klotsidest tehase, elektri ja soojuse tootmise jaama, auto, kütuse tootmise tehase ning kirjutasid majade juurde sõnad „soojus, elekter, kütus, tehas, auto“. Lapsed rääkisid sellest, mille valmistasid.
- **Elekter** – maas olid pildid elektri liikumisest tootmisest kuni tarbimiseni ning laps liikus „Dash ja Dot“ robotiga pildilt pildile, järgides loogilist järjestust. Tegevusest valmis ka video.

Mida lapsed teada said:

- Ilm on hetkeseisund, aga kliimat näitavad vähemalt kümnete aastate jooksul kogutud andmed.
- Kliima soojenemine on kahjulik loodusele ja loomadele, näiteks jääkarudele.
- Osoonikiht kaitseb meid liigse päikesekiirguse eest.
- Kütuse tootmise ja tarbimise tagajärjel paiskub õhku halba gaasi, mis lõhub osoonikihti.

- Elektrit toodetakse elektrijaamas.
- Elekter liigub mööda liine elektrijaotusjaamadeni, siis mööda elektriliine maja elektrikilpi ning sealt mööda juhtmeid lampi.
- Selleks, et hoiduda kliimasoojenemisest, tuleb vähem tarbida ja vähem autoga sõita.

Teksti autor Eret Murakas

Toiduaudit Paikuse Lasteaia Seljametsa majas

Eesmärk: *Lapsed saavad toidu raiskamise vastase hoiaku.*

Õppetegevuse liik: *Uurimus.*

Vanuseaste: *2- kuni 7-aastased lapsed*

Liitusime Rohelise kooli programmiga 2019. aasta sügisel ja õppeaasta lõpus taotlesime endale keskkonnamärgise „Roheline lipp“. Sellest ajast peale oleme Rohelise kooli lipu omanikud ning toimetanud teadlikult keskkonda säästvalt ja hoidvalt.

Oleme Rohelise kooliga liitumisest alates saanud väga palju motivatsiooni ja põnevaid ideid, kuidas lastega tegutsedes jõuaks nendeni keskkonnasäästlik eluviis. Meie maja kõik lapsed ja kogu personal toimetab Rohelise kooli tegemistes innukalt kaasa – heaks näiteks on suurepäraselt toimiv prügi liigiti kogumine ning õuealale tekkinud kasuhoone, peenrakastid ja komposter. Need tegemised ei olegi enam osa Rohelisest koolist, vaid need ongi juba osa meie igapäevaelust.

Sellel õppeaastal võtsime üheks eesmärgiks vähendada enda tekitatud prügi. Olles osalenud iga-aastastel talgutel, maailmakoristuspäeval ja ka lihtsalt niisama lastega ümbruskonnast prügi korjamas käinud, on näha, et prügi jagub igale poole ja aina tekib juurde. Meie tahame anda oma panuse, et tekitada võimalikult vähe jäätmeid. Üheks selleks võimaluseks oli enda toidulaua ülevaatamine. Otsustasime Rohelise kooli ühel koosolekul kõikides rühmas läbi viia toiduauditi.

Toiduaudit toimus detsembrikuu alguses ja see kestis ühe nädala viiel päeval. Sellesse oli kaasatud taaskord kogu meie maja personal – kokk, õpetajad, õpetaja abid ja majandusjuht. Kaasasime ka lapsed, sest kellele kokk ikka süüa teeks, kui lapsi ei oleks. Lastele oli samal nädalal organiseeritud joonistusvõistlus „Minu lemmiktoit", et vajadusel oleks ideid uute roogade jaoks menüüdes.

Toiduauditi andmete kogumiseks oli iga päeva kohta ettevalmistatud leht, kuhu tuli märkida kõikide söögikordade kohta lastele valmistatud toidu kogus, need andmed andis meile kokk. Kaalud organiseeris meile majandusjuht, kes toetas igati meie tegevust. Peale söömise lõpetamist tekkinud jäätmed (jäätmed jagunevad meil kompostiks kompostikasti viimiseks ja jäätmeteks, mis lähevad talunikele) kaalusime eraldi ära ning kandsime lõpuks ühisesse tabelisse.



Toidujäätmete kaalumine. Foto autor: Kaire Holm

Tulemused arutasime läbi Rohelise kooli koosolekul. Olulisemaks eesmärgiks oli leida võimalusi, kuidas muuta menüüd, et jäätmed väheneksid – milline toit võiks asenduse saada ja millist toitu pakkuda ka kindlasti edaspidi, et tervislik ja mitmekesine toidulaud kestaks. Antud andmed ja mõtted edastasime meie lasteaia juhtkonnale, kellelt ootasime menüüde ülevaatamist ning mõningate toitude asendamist.

	ALGNE KOGUS	TOIDU-JÄÄTMETEKS	KOMPOSTI
HOMMIKUSÖÖK			
supp			
puder			
leib/sai			
LÕUNASÖÖK			
salat			
kartul/riis/			
supp			
leib			
ÕHTUOODE			
VAHEPALA			

Nüüd kevadel saame öelda, et meie menüüs on toimunud muudatused ning oleme katsetuseks lisanud uued toidud lastele maitsmiseks. Kõik need muutused on olnud positiivsed ja kindlasti tervislikud – näiteks on asendunud õhtuoote saiake maitsva püreesupiga või riisiroaga.

Et olla veelgi säästlikumad, siis viisime läbi maikuu alguses ka **teise toiduauditi**, et kontrollida muudatuste mõju ning leida kohti, kus saaks tekkivaid toidujäätmeid veelgi vähendada. Teise toiduauditi tulemused olid kirjutamishetke veel analüüsimata, kuid juba näeme, et oleme teinud häid otsuseid ning lapsed on uued toidud hästi vastu võtnud ning toidujäätmete teke on vähenenud.

Kokkuvõtvalt arvame, et toiduauditit võiks läbi viia üks kord õppeaastas. Siis saab märgata ka tehtud muudatuste mõju, sest uute roogade menüüsse lisamisel tuleb uute maitsetega lasta lastel harjuda.

Teksti autorid Liis Osipov ja Kaire Holm

MERI JA RANNIK

Projekt „Lapsed ja meri“ Tallinna Kivimurru lasteaias

Eesmärk: *Lapsed teavad Läänemerega seotud loodust, elukutseid ja sõiduvahendeid.*

Õppetegevuse liik: *Õppeaasta pikkune projekt.*

Vanuseaste: *3- kuni 7-aastased lapsed*

Õppeaasta projektitegevuste jaoks valiti üheks teemaks „Lapsed ja meri“. Projektist võtsid osa kõik lasteaia kolm rühma.

Õpetajad koostasid tegevuskava ning planeerisid üritused ja väljasõidud, juhtkond kaasas projekti tegevustesse Barca merekooli. Tegevusi viisid läbi päris kapten Rein ja ürituse korraldaja ning projektijuht Natalja Bõtškova.



Merekooli tundide ajal oli lastel Barca klassiruumis võimalus tutvuda merekaartidega, kasutada raadiosaatjat, vaadata kalu, õppida siduma meresõlmi ja õppida ohutust merel. Kaldal said lapsed jälgida, kuidas jahtklubides treeninguid peeti, kuidas jahid ja paadid sildusid. Tulenevalt sellest, et merekoolil on oma jahid, said lapsed tutvuda nende välimuse ja sisekujundusega. Nad said ka jahiga merele minna ja õppisid iseseisvalt rooli käsitlema.

Lasteaed pakkus lastele ka mitmekesist õppekava mere teemal. Mere, kalade ja soojade maade teemal on tehtud palju lastetöid. Isadepäeva puhul kaunistasime fotoraamid mere teemal.

Lasteaeda kutsuti professionaalne kunstnik Viktoria Art maalistuudiost, kes viis läbi mere joonistamise meistriklassi. Vanemad lapsed osalesid Läänemere kalade joonistamise võistlusel.

Viikingite külas kohtusid lapsed viikingite igapäevaelu ja relvadega.

Merel käimise ajal vaatlesid lapsed merel valitsevat ilma, laineid, linde, meretransporti ja panid kokku ka võlukasti „Meie meri“, kuhu nad korjasid kõige huvitavamaid asju, mis kaldalt leidsid - liiva, kive ja merikarpe, männioksi, käbisid. Nad arutasid prügi üle - mida kõike võib kaldalt leida ja kui ohtlik see on. Maailmakoristuspäeva raames korjasid vanemad rühmad prügi mere lähedal Linnahalli taga. Lastel oli võimalus kuulata giidi lugusid Läänemerest ja põhja läinud laevadest. Sooja suveilmaga käisid lapsed mere ääres alati paljajalu ja seda nii rannas kui vees.

Traditsiooniliselt toimus lasteaias mereteemaline lauluvõistlus „Laulu-perekond“. Esitati palju laule merest, kaladest, meremeestest.

Sarnaselt varasematele aastatele tõid lapsed metsast pidupäevaks jõulu–puu, mis mereteemalisel aastal toodi Paljassaare poolsaare metsast.

Retke tegi veelgi põnevamaks võimalus näha talisuplejaid.

Õppeaasta kokkuvõtteks oli laste, töötajate ja vanemate reis Naissaarele. Seal said lapsed teada saare elust, vaatasid praami „Monica“, rääkisid kapteni tööst, arutasid, miks tuletorni on vaja ja kuidas see töötab, ning nägid ka vanu meremiine.

Lapsed ja õpetajad olid projektist huvitatud, ning said palju teadmisi Läänemere kohta.



Teksti ja fotode autor: Olesja Tandorf

Päevalaager „Ninapidi vees“ Pärnu Vabakoolis

Eesmärk: *Lapsed teadvustavad vajadust olla keskkonnateadlik, säästavad vett ja ei reosta loodust.*

Õppetegevuse liik: *Uurimuslik õpe*

Vanuseaste: *7- kuni 11-aastased lapsed*

MTÜ Aasavili korraldas koostöös Pärnu Vabakooliga Eesti Teadushuvihariduse Liidu rahalisel toel veeteemalise päevalaagri „Ninapidi vees“. Laager oli mõeldud 7-11-aastastele lastele. Kolme päeva sisse mahtusid erinevad veega seotud katsed, jõevee elustiku uurimine, matk Valgerannas ning erinevad mängud.

Kogunesime igal hommikul kell 10 ning lõpetasime päeva kell 16. Tubased tegevused toimusid koolimajas ning välitegevused Pärnu linnas ja Valgerannas.

Esimesel päeval tegime tutvust veega – praktiliste näidete ja mängude abil selgitasime vee koostist ning katsetasime vee füüsikalisi ja keemilisi omadusi. Lihtsate abivahenditega (lusikas, münt, pipett, kirjaklamber) sai igaüks harjutada kätt vee pindpinevuse uurimisega. Pipeti abil katsime lusikad väikeste veetilkadega ning lugesime kokku, mitu tilka mahub mündile. Kirjaklambreid proovisime vee peale ujuma panna. Toiduvärvide abil tõestasime vee omadusi hea lahustina. Omavahel proovisime kokku segada ka õli ja vett. Katsetamise tulemusel pidime nentima, et see paraku ei õnnestu. Õli on veest kergem ning vett hülgavate omadustega.

Pärastlõunal suundusime kahvade ja kaussidega jõe äärde vee-elustikku vaatlema ja püüdma. Kahjuks ei soosinud vetevana meie tegemisi, vee-püük jäi üsna kesiseks. Küll aga tekitasid elevust paar kalakest, keda kätte saada õnnestus.



Krabijaht mererannas

Teise päeva veetsime Valgerannas matkates ja mereelustikuga tutvudes. Jalutasime rannamännikus, kus tutvusime erinevate söödavate ja mürgiste taimedega ning mängisime. Lõunasöögiks küpsetasime lõkkel viinereid ja leiba, kõrvale sõime tomatit ja kurki. Magustoiduks sai igaüks endale teha vahukommikoogi (küpsetatud vahukomm kahe küpsise vahel). Pärastlõunal mängisime merebingot ning meisterdasime liiva sisse pilte loomadest.

Kolmandal päeval rääkisime lähemalt sellest, miks on vesi vajalik ning kuidas tekib veereostus. Käepärastest vahenditest meisterdasime vee-

filtrid ning proovisime selle abil jõevett puhastada. Lisaks meisterdasime eelmisel päeval metsast korjatud männikoortest väikesed paadid. Pärastlõunal võtsime laagri kokku maastikumänguga.



Loodussõbralikud purjekad

Laagri planeerimisel ja läbiviimisel oli üheks märksõnaks keskkonnasõbralikkus. Liikusime jalgsi või ühistranspordiga, meisterdamiseks kasutasime looduslikku või korra juba kasutatud materjale ning toidu valmistamisel pakendivabasid või suurtes pakendites tooteid, eelistasime eestimaist toorainet.

Teksti ja fotode autor Triin Tamme

Läänemere veebiviktoriinis osalemine Tallinna Mahtra Põhikoolis

Eesmärk: *Õpilased saavad rahvusvahelises viktoriinis osalemise kogemuse, omandavad teadmisi Läänemerest ja harjutavad inglise keelt.*

Õppetegevuse liik: *Viktoriin*

Vanuseaste: *14- kuni 16-aastased õpilased*

Meie kaheksandate ja üheksandate klasside õpilased võtsid osa Läänemere projekti raames toimunud rahvusvahelisest veebiviktoriinist „Baltic Sea Weboquiz 2020“.

Rahvusvaheline viktoriini korraldas Tartu Loodusmaja UNESCO ühendkoolide võrgustiku Läänemere Projekt kolme vanuseastme õpilastele: 4.–6. klass, 7.–9. klass ja 10.–12. klass.

Meie õpilased koos õpetaja Elina Kartseviga osalesid veebiviktoriinil 9.–11. novembril, teemaks oli Läänemeri ja selle reostus. Õpilased vastasid arvutiklassis inglise keeles. Me otsustasime osaleda vaid kaheksanda ja üheksanda klassi õpilastega, sest nende inglise keele oskus on parem kui teise kooliastme õpilastel. Gümnaasiumiastet meil ei ole.

Viktoriin kestis 45 minutit ja koosnes kaheksast küsimusest. Mõningatele küsimustele oli vaja anda lühike vastus, kuid oli ka selliseid küsimusi, mille üle oli vaja põhjalikult mõelda, arutleda ja kasutada loogilist mõtlemist.

Küsimused hõlmasid järgmiseid teemasid:

- Läänemere keskkonnaprobleemid.
- Läänemere geograafiline asukoht.

- Läänemere kalad ja linnud.
- Läänemere ressursid.
- Tehnogeensed mõjutused loodusele.

Viktoriinis osalemine laiendas õpilaste teadmisi Läänemere ökosüsteemist, arendas kriitilist mõtlemist, infotehnoloogilisi oskusi ning inglise keele oskust.





Läänemere ja selle reostuse teemat käsitletakse kooli õppekava kohaselt, suurem rõhk on bioloogia ja geograafia tundidel. Me arutlesime ja uurisime põhjalikumalt, kui õppekava ette näeb. Seepärast ei olnud õpilastel eriti raskusi viktoriiniks valmistumisel.

Õpilastel algas ettevalmistamine paar nädalat enne viktoriini, oktoobrikuu keskpaiku.

Kuna viktoriin oli inglise keeles, siis täiendasid õpilased oma inglise keele sõnavara.

Ettevalmistusse kaasasime lisaks inglise keele õpetajale geograafia ja bioloogia õpetajad, kes andsid õpilastele temaatilisi venekeelseid lisamaterjale ning tõlkisime neid inglise keelde.

Ettevalmistus oli aktiivne ning integreeritud inglise keele õppimisega. Igast inglise keele tunnist (3 korda nädalas) võttis see teema 15–20 minutit, mõnikord terve õppetunni. Pakkusime õpilastele ka lisakonsultatsioone. Koolivaheajal viisime läbi nii kontakt- kui ka veebitunde.

Käsitlesime järgmisi teemasid:

- Veelinnud
- Läänemeres elavad kalad
- Läänemere reostus (jäätmed, plastik ...)
- Merefloora ja -fauna
- Geograafiline asukoht

Loomulikult olid õpilased viktoriini päeval mures ja pabistasid, kuid nad said hästi hakkama. Pärast viktoriini lõppu oli palju emotsioone. Mõnede õpilaste jaoks oli see kõik lihtne ja küsimused olid neile ootamatult kerged. Samuti oli neid, kes ei teadnud mõningatele küsimustele vastuseid ning pärast üritust leidsid ise info internetist. Põhimõtteliselt õpilastele meeldis see kogemus ja viktoriini teema.

Teksti autor: Elina Kartsev, vene keelest eesti keelde tõlkis Svetlana Todorovskaja. Fotod: Elina Kartsev ja Svetlana Todorovskaja.

Kala- ja mereprojekt Tallinna lasteaias Sipsik

Eesmärk: *Lapsed teavad kalade bioloogiat, elupaiku ja nendega seotud keskkonnaprobleeme.*

Õppetegevuse liik: *Projektõpe*

Vanuseaste: *5- kuni 6-aastased lapsed*

Tallinna lasteaia Sipsik õpetajad rakendavad õppe- ja kasvatustegevuses projektõpet. Nii algas 2020. õppeaasta jaanuar 5–6-aastaste Mängusipsikute rühmas laste uute mõtete ja huvide kirjapanekuga. Lastel oli väga palju küsimusi, mis olid seotud kaladega, nende suuruse, liikumiskiiruse, hingamise ja muu põneva kohta. Seetõttu võtsid Mängusipsikud kalade teema tõsiselt päevakorda.

Kalaprojekti käigus võtsime kursi lasteaia laoruumidesse, et otsida sealt kalade meisterdamiseks sobivaid jääk- ja taaskasutusmaterjale. Laost leidsime litreid, kartongi ning erinevast materjalist riidetükke. Põnevusega hakkasid Mängusipsikud kartongi- ja riidetükkidest kalu välja lõikama ja neid omavahel liimiga kokku kleepima. Rühmaruumid täitusid tasapisi enda meisterdatud kaladega ning erinevate joonistustega kaladest. Et keskkond kõnetab ja toetab õppimist, siis panime laste soovil kalad lae alla ujuma ja pildid kaladest nähtavatesse kohtadesse.

Projekti esmaseks tegevuseks oli rühma uurimispesasse akvaariumi sisseseadmine. Akvaariumi tegemiseks valisid lapsed suurest kartongi valikust endale meelepärased värvitoonid ja kleepisid need ribadena ühe kasutuna seisva kapi sisemisi külgi kaunistama. Kapi sisse paiguta-

sime sinist värvi valgusteid, tüllkangast, laste meisterdatud papist kalad ning merepõhja klotsidest ehitatud vetikad. Inspiratsiooni ammutasime kalaraamatutest ning laste suur huvi ja käteosavus tegi nii mõnedki ideed selle järgi teoks.





Kuna lapsed tahtsid teada, mis on kala sees ja millised on kala luud, siis korraldasime õppekäigu turule ja ostsime sealt lasteaeda päris kala. Turuletilt valisime suure latika. Laste ülesandeks oli ära arvata, mis kala see on.

Seejärel vaatlesid lapsed kala väliselt ja kordasid üle kõik osad. Pärast seda asusime kala sisemust uurima. Lapsed leidsid kõik eelnevalt räägitud kala osad üles ning kes soovis, see ka proovis kummikindaga katsuda, millised kala siseorganid on. See pakkus lastele palju emotsioone. Ka kala tugev lõhn tekitas elevust ja pani lapsed rühmaruumi teise otsa jooksma.

Mängusipsikud avastasid, et kalal on ujupõis, mis on õhku täis ja et kala sees on mari. Lapsed tahtsid ka kala pead seestpoolt uurida, aga sinna me omal jõul ei pääsenud.

Pärast süvauuringut algas kala puhastamine ja ahju panekuks ette-valmistamine. Lõikasime sibulat ja tomatit, panime maitseaineid, mähki-

sime ta fooliumisse ning siis supsti ahju. Iseküpsetatud kala maitses tõesti hästi. Mõni laps hoidis, lastevanematega kooskõlas muidugi, kala suuremaid luidki mälestuseks.

Veebruaris jätkus Kala projekt lõhe uurimisega. Lapsed said koduseks ülesandeks koos vanemate, õdede-vendade või teiste pereliikmetega teha plakat „Lõhe kui aasta 2020 tegija looduses“. Kõik pered olid väga loovad, mille tulemuseks valmisid huvitavad, harivad ja põnevad plakatid.

Iga laps tutvustas enda omanäolist plakatit rühmakaaslastele ja valminud töödest avati lasteaia koridoris näitus „Aasta kala 2020“. Oli tore näha, et kõigil distantsõppel olevatel lastel oli õppimisprotsessis lõhega tutvumisel oma vaatenurk. Eriolukorra ajal lasteaias käivad lapsed andsid aga omapoolse panuse lõhe video tegemisse ja teiste rühmade jaoks aasta tegija 2020 tutvustamisse.

Kaks kuud kestnud projekt lõppes märtsis, kui õpetajad viisid lastega läbi intervjuu, et aru saada, mida lapsed kaladest teada said või mida veel kaladest teada sooviksid. Laste küsimustele hakatigi üheskoos vastuseid otsima. Vastused leitud, tuli idee, et lapselt lapsele õppimine võiks olla teadmiste kinnistamiseks parim meetod. Niisiis hakkasid hommikuringides lapsed õhinaga esitlema üksteisele juba uuritud ja teada saadud informatsiooni.

Vaatasime veel ookeani põhja läbi videote ja katsetasime laste digiteadlikkuse kujundamisel viimsete infokildude saamiseks igasuguseid digivahendeid. Lastel tekkis mõte teha lisaks akvaariumile korallipesa, mille meisterdamisel rakendasime jällegi taaskasutust ning kasutasime varem rõõmu pakkunud Vulkaani projekti käigus valmistatud vulkaani maketti. Vahepeal toimunud metsaretkelt kaasa võetud mustikavartest, pähklikoortest ja samblast sündis veel üks imeline maailm meie rühmaruumi. Lapsed katsid maketil oleva vana fooliumi ja segunenud plastiliini guaššvärvidega ning torkasid selle sisse kõike, mis nende arvates ookeani

põhjas olla võiks. Sinna leidsid tee bambustikkude otsa meisterdatud kalad ja tuukrid, seal oli avastamata aardeid ja isegi veealuseid vulkaane. Lapsed lasid enda fantaasial lennata ja käisid seda õppeaasta lõpuni uurimas ning jutte jutustamas.



Projekti lõimisel erinevate ainevaldkondadega tegime lastega kaheksajala ja kalapüüdmise arvutusmängu, mis pakub põnevust nii liitmisel kui ka lahutamisel.

Lapsed katsid papist välja lõigatud kaheksajala plastiliiniga, kinnitasid ühekordsed joogitopsid paberi ja neetidega papist kaheksajalast läbi ning kirjutasid paberile numbrid, mille ette lisasid erinevate värvidega pluss- või miinusmärgid.



Lisaks arvutamisoskusele on vaja mängus täpsust, et visata pall numbriga topsi ja püüdmiseks magnetiga õnge, millega arvutama hakata. See mäng sai nii populaarseks, et lapsed meisterdasid iseseisvalt juurde sama põhimõttega hai arvutusmängu.

Projekt lõppes stiilipeoga laste poolt projekti käigus valminud töödega kaunistatud rühmaruumis. Lõpetuseks sai iga laps lasteaialt kingituseks K. Vainola „Kala-aabitsa“.

Lapsed huvituvad siiani kaladest, joonistavad nendest pilte, kasutavad neid detailidena töödes ning kirjutavad enda teadmisi paberkandjale, mida nad projekti käigus õppisid.

Teksti autor: õppealajuhataja Ene Hein
Fotod autorid: Joanna-Eliisa Servet ja Kärt Tagel

PRÜGI JA JÄÄTMED



Vanadest kappidest jäätmete sorteerimiskappide valmistamine Paldiski Ühisgümnaasiumis

Eesmärk: *Õpilased väärtustavad taaskasutust ning teavad prügi sorteerimise vajadust.*

Õppetegevuse liik: *Loovtööprojekt*

Vanuseaste: *14- kuni 15-aastased õpilased ja täiskasvanud*

Loovtöö idee sai alguse sellest, et koolimajas oli üks äraviskamist ootav vana kapp. Ja kuna varem olime Saue koolis näinud jäätmete sorteerimiskappi, tuligi mõte ka oma kooli midagi sarnast meisterdada.

Kui õpetaja Janika bioloogiatunnis õpilastelt uuris, kes soovib oma loovtööna kapile elu sisse puhuda, tuli talle ootamatult vastuseks kätemeri – kõik tahtsid kaasa lüüa. Sealt edasi arenes mõte, et koolis on kolm korrust ja igal korrusel võiks selline kapp olla.

Hakkasime kappe otsima. Inglise keele õpetajal oli keldris just täpselt meile sobivad kaks oma aja ära elanud kappi, mis samuti tee kooli leidsid. Algas põnev kappide renoveerimise protsess.

Kuna kappe oli kolm, jagunes klass kolmeks grupiks. Tööd juhendasid õpetajad Janika Loos, Heigo Ausmees ja Kaire-Leen Suur.

Esmalt uurisid õpilased, kuidas vana värv kapilt eemaldada ning millised protsessid neid kapi renoveerimisel ees ootavad.

Töö etapid olid järgmised:

- kappide lihvimine
- aukude puurimine
- kappide värvimine
- jäätmete sorteerimise märkide joonistamine

Lihvimiseks kasutati lihvimismasinat, mille klassijuhatajast ajalooõpetaja õpilastele kooli tõi ning neid lihvimisel juhendas. Kordamööda tegutsedes said kõik õpilased lihvimiskogemuse. Kapi pealmisesse osasse puuriti augud prügi viskamiseks. Aukude alla planeeriti prügikastid.





Kui augud said tehtud, arvasid õpilased, et allesjäänud puiduosadele saaks hiljem joonistada sorteerimise märgiste tähised. Need puiduosad said pealt samuti lihvitud ning hiljem ka värvitud. Lihvimistöö sai läbi viidud novembri alguses õues, veel viimaste kuivade ilmadega.

Värvivalikul otsustati jääda kollase ja rohelise tooni juurde. Värvi ühe kihi kuivamine vajas aega kaheksa tundi. Et vana värv korralikult katta, tuli värvida mitmel päeval ja mitu kihti. Värvimistööd planeeriti kunsti- ja käsitöötundidesse.

Pärast värvimist otsisid õpilased internetist jäätmete sorteerimise märgiseid ning joonistasid need puurimisel järele jäänud ja eelnevalt üle värvitud puiduosadele. Jõuludeks olid kapid koolimaja kolmel korrusel kasutamiseks valmis.



Kapid enne ja pärast

Õpilased ise võtsid oma töö kokku nii: „See töö õpetas meile lihvimist, värvimist, joonistamist ja muidugi kõige tähtsam oli see, et meeskonnatööl on alati tähtaeg, mis tähendab, et eesmärgi saavutamiseks tuleb aega planeerida. Tööd tehes jagasime meeskonnaliikmetega emotsioone, tundeid ja aktsepteerisime üksteist. See oli põnev ja lõbus ettevõtmine.“

Teksti ja fotode autor: Janika Loos

Kohila Männi lasteaias tekkiv prügi, ja mida sellega teeme

Eesmärk: Lapsed ja õpetajad käituvad keskkonnateadlikult.

Õppetegevuse liik: Pidev hoiakute kujundamine.

Vanuseaste: 2-aastased lapsed kuni täiskasvanud

Kohila Männi lasteaed liitus Rohelise kooli programmiga 2018. a kevadel. Oma sisult ja vaadetelt olime ennegi „rohelised", aga nüüd teadlikumalt ja süstemaatilisemalt. Taaskasutus on kõigile lasteaedadele omane, nii ka meile. Pooldame taaskasutust kõikvõimalikel viisidel. Kui tekib prügi ehk jäätmed, siis vaatame, kas saame ise seda kuidagi kasutada. Kui tõesti ei saa, siis paneme ta õigesse kasti.

Mis prügi lasteaias tekib? Kõige rohkem paberijäätmeid. Püüdleme sinna poole, et hoida kokku paberit (dokumendid digitaliseeritud, prindime kahepoolselt, õppetöös joonistame paberi mõlemale poolele). Aga ikka tekib lõikamise, rebimise käigus jne paberitükke. Kõik paber ja papp läheb meil paberikasti, mis on igas rühmas ja erinevalt laste poolt kaunistatud.

Toidujäätmed, mida tahes või tahtmata rühmas tekib, kui on nii palju sööjaid. Need lähevad meie töötajate kanadele. Ja kanad tänavad meid suurte munadega.

Lasteaia köögis tekkivad jäätmed lähevad **biolagunevatele jäätmetele mõeldud konteinerisse.**

Aastaringselt kogume eraldi kasti patareisid, küünlaümbriseid. Kutsume üles ka vanemaid neid meile tooma, et koos koguda.

Pakendid sorteerime eraldi. Rühmades tekib pakendeid üsna vähe, sünnipäevaks toodud koogiümbrised, mahlapakid ja piima kilepakid. Viimaseid korjame talvel, et kevadel külvata sinna seemneid (tomat, paprika jne). Muul ajal viime ka need lastega alevisse suurde pakendikonteinerisse.

Lasteaia köögis koguneb palju leiva- ja saiakotte - kilekotte. Need korjame kokku. Meil on majas mitu inimest, kes need katki lõikavad ja nendest kangastelgedel väga ilusaid kilevaipu koovad.

Ühekordsed nõud. Neid kasutasime kunagi erinevatel üritustel. Lihtne on ju võtta plasttops ja pärast ära visata, aga kui peale iga olemist/üritust tuli mitu suurt prügikotti prügikasti suruda, siis saime aru, et see on meie teha, kas sedasorti prügi tekib või mitte. Ja kindel otsus oli, et me ei taha reostada loodust ja tahame teha hoopis head, nii meile endile, kui ka järeltulevatele põlvedele.

Kogusime lapsevanemate abiga suuremal hulgal vanu nõusid (tassid, taldrikud, vaagnad, kausid) ja kasutame neid nüüd meie lasteaia üritustel. Veidi rohkem võtab aega ja võib-olla pole nii mugav, et hiljem peab nõud nõudepesumasinasse panema ja puhtaks pesema, aga pikas perspektiivis vähendame nii oma jalajälge.

Meil on lasteaias igal rühmal oma peenar, kus kasvatame endale meelepärast söögipoolist. Sellega seoses tekib meil ka päris palju aiajäätmeid. Taimepealseid, umbrohtu ja sügisel õunapuulehti. Need paneme kompostikasti, mille ehitasime vanadest euroalustest. Nii saame enda peenardesse teha uut ja väärtuslikku kompostimulda. Ja anda tööd vihmaussidele ja muudele putukatele, keda on seal põnev lastega uurimas käia.

Plaanis on soetada lasteaeda vihmaussikomposter, mis asub rühmas. Siis saab koos lastega vihmausse taimsete toidujäänustega (banaanikoored, õunasüdamed, porgandikoored, jne) toita ja usside elutegevust jälgida. Vastutasuks saame väärtuslikku mulda.

Oleme kaks korda osa võtnud Maailmakoristuspäevast. Viimasel korral pandi rõhku just pisiprügile, näiteks suitsukonide korjamisele. Leidsime neid oi, kui palju. Sel sügisel jätkame seda traditsiooni.





Õpetame ka 2- 3-aastastele lastele, kuidas prügi sorteerida. Teeme seda nendega koos. Niimoodi koos lastega prahti korjates saame neile selgitada, miks see vajalik on ja õpetada neile, kuidas õigesti käituda ja praht prügikasti visata.

Lapsed on agarad koristajad ja abilised. Tihti võtame jalutuskäigule minnes prügi jaoks koti kaasa. Kui õpetaja unustab, siis nüüd juba tuletavad lapsed seda meelde. Iga kord leiame prügi, mille üles võtame ja suurde prügikasti toome. Anname oma panuse, et hoida oma kodukohta puhtamana.

Teksti ja fotode autor: Raili Heinsaar

Taaskasutus Tallinna Lasteaia Pääsusilm muusikaõppes

Eesmärk: *Lapsed teavad, et vanu asju saab uut moodi kasutada.*

Õppetegevuse liik: *projekt*

Vanuseaste: *5- kuni 7-aastased lapsed ja täiskasvanud*

Projekt „Taaskasutus“ kestis terve õppeaasta. Projekti eesmärgiks oli suurendada laste keskkonnateadlikkust, näidata lastele erinevaid võimalusi, kuidas tekitada vähem prügi ja sellest luua hoopis midagi põnevat ja samas ka praktilist. Oluline on koostöö lapsevanematega. Projekti käigus meisterdasid lapsed erinevaid muusika tegemiseks mõeldud vahendeid ja mänge kasutades nii öelda prügi. Tulemuseks on laste rõõm enda tehtud asjadest, mis leiavad rühmas aktiivset kasutamist.

Trummid

Trummide mõte tuli pärast seda, kui lasteaias ei saanud läbi viia muusikategevusi ühiselt kasutatavas saalis. Koroonaviiruse leviku tõkestamiseks ei soovitatud lastel kasutada ka seni ühiskasutuses olnud erinevaid muusikainstrumente. Mingil hetkel tuli muusikaõpetaja ideele, et võiks oma instrumendid ise valmistada ja igal lapsel oleks enda oma ning ei peaks pidevalt instrumente desinfitseerima ega puhastama.

Selleks, et muusikategevused oleksid põnevamad, otsustasimegi valmis teha oma pillid, milleks olid trummid ja marakad.

Pillide valmistamine läks väga vahvalt ja lastele meeldis see tohutult. Iga

laps sai valmis teha just sellise pilli, mis talle meelepärane oli. Kasutada said lapsed erinevaid kleepse ja kaunistusi.

Trummide meisterdamiseks oli vaja puhast kodujuustu- või jogurtitopsi, millel oleks kaas. Esmalt eemaldasime kaane ning seejärel pintseldasime topsi sisemuse PVA liimiga üle. Kui topsi sisemus oli liimiga kaetud, hakkasime seda kaunistama, et trummide sisu huvitavamaks teha. Seejärel lasime topsi sisemusel täielikult kuivada.

Kui trummi sisemus oli ära kuivanud, liimisime topsile kuumaliimipüstoliga kaane peale, et trummikaas ei tuleks lihtsasti pealt ära. Tulemuseks olid väikesed trummid, millega on hea rütmi lüüa.

Marakad



Marakate valmistamise idee tuli koos trummidega. Marakate valmistamiseks lasime lastel kodudest tuua väikeseid joogijogurti pudeleid. See tundus lastele olevat nagu väikene koduülesanne – jogurtitops puhtaks pesta ja lasteaeda tuua. Marakate tegemine oli imelihtne ja lastele pakkus väga suurt huvi just riisiterade topsi panemine. Lapsed olid uudishimulikud ja pidevalt uurisid, miks me neid sinna sisse paneme. Lõpuks, kui kõikidel olid omanimelised pillid valmis, siis nad said neid ka oma rühmas kasutada.

Marakate valmistamiseks oli vaja puhast joogijogurti pudelit. Kõigepealt eemaldasime pudelilt korgi ning seejärel panime riisiterad sinna sisse. Riisiterasid ei tohiks panna üle poole jogurtipudeli. Lõpuks liimisime

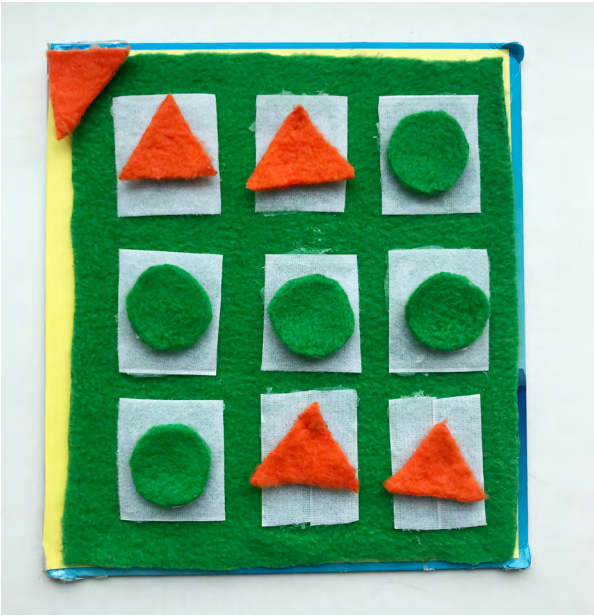
kuumaliimipüstoliga korgi pudeli peale tagasi. Tulemuseks olid pillid, mida on hea kasutada muusikalistes tegevustes.

Tegevuse juures saab ka arutada, millist liiki ja kui palju jäätmeid me tekitame ning kas edaspidi (kui marakad tehtud) võiks vältida väikepakendeid ja osta jogurtit hoopis suuremas pudelis.

Trips-traps trull

Antud mängu idee tuli sellisest keskkonnast nagu Pinterest. Kuna rühma projektõppe eesmärk on taaskasutatavatest materjalidest luua midagi praktilist, mida lapsed saavad oma mängudes või õppe- ja kasvatustegevustes kasutada, siis selline idee tundus üsna hea mõttena, lisades see lauamängude juurde.

Trips-Traps-Trull mängu tegime ühistööna – kõik lapsed käisid ükshaaval õpetajaga laua taga liimimas ja detaile alusele sättimas. Mängu valmistades olid lapsed üsna põnevil, millal mäng valmis saaks, et seda juba kasutama hakata.

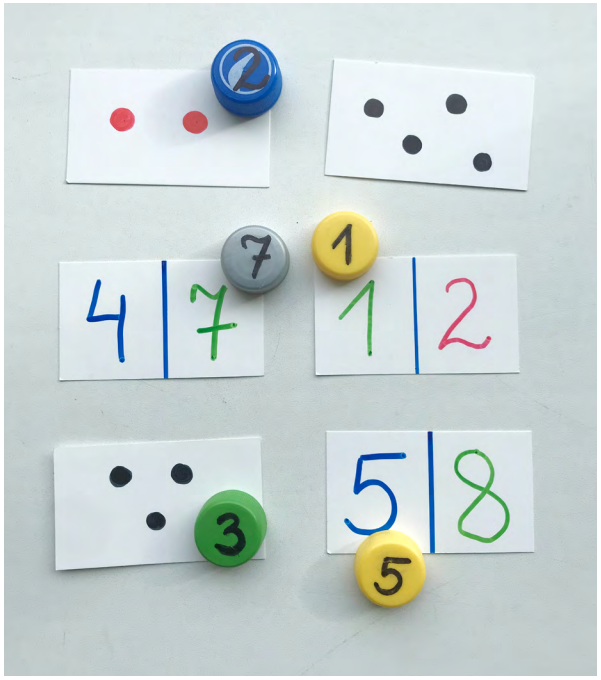


Mängu valmistamiseks läks vaja kõvemat alust (meil oli vana raamatu kaas), leiduvaid riidetükke, krõpsuriiet ja kuumaliimi püstolit. Kõigepealt mõõtsin kõvemale alusele riidetüki, mis enamasti kattis kogu aluse ära ning kuumaliimipüstoliga liimisime väljalõigatud riidetüki alusele. Seejärel oli vaja lõigata krõpsuriidest üheksa ühesugust 3x3cm ruutu ning need omakorda lii-

mida alusele. Ruudud liimisid lapsed alusele õpetaja suunamise abil. Järgmiseks oli vaja välja lõigata riidetükkidest erinevad kujundid. Meie lõikasime ringid ja kolmnurgad. Seejärel lõikasime ka krõpsuriidest kujundid välja ning liimisime need kokku eelnevalt välja lõigatud riidetükkidest kujunditega.

Tulemuseks 3x3 ruudustikuga ja geomeetriliste kujunditega lauamäng, mida saab paaris mängida.

Numbrimäng



Numbrimängu idee saime Facebooki grupist nimega „Mängupesa – abiks õpetajale ja lapsevanemale“. Mängu tegemine tundus väga lihtne ja imehea variant, et kinnistada lastele numbreid. Lasime kodudest tuua plastikust pudelikorke, millele kirjutasime numbrid ja tegime ka numbrikaardid.

Seda tegevust tehes oleks võinud võib-olla rohkem lapsi kaasata. Numbrikaardid tegi õpetaja valmis ja numbrid korkidele kirjutati koos lastega, kuid iseseisvalt ei teinud lapsed selle tegevuse juures midagi.

Lastele mäng meeldib väga ning kasutavad seda praktiliselt igapäevaselt.

Numbrimängu jaoks läks meil vaja plastikust pudelikorke ja mängukaarte. Mängukaarte saab paberist ise välja lõigata, kuid meil oli rühmas

olemas valged kaardid, mida kasutasime. Korkide peale kirjutasime numbrid ühest kuni üheksani. Paberkaartidele kirjutasime numbrid, tehted ja joonistasime erineva arvuga täppe. Laste ülesandeks on leida pudelikorgil olev arv ja paigutada see õige mängukaardi peale.

Teksti ja fotode autor: Kerli Tamman

Vanadele asjadele uus elu. Taaskasutusliku mõtteviisi arendamine Tallinna Liivamäe Lasteaias

Eesmärk: *Lapsed teavad, et vanu asju saab uuteks ümber töödelda. Käelise tegevuse harjutamine ning pärandkultuuri oskuste hoidmine.*

Õppetegevuse liik: *Laste, õpetajate ja lastevanemate koostöö. Praktiline töö.*

Vanuseaste: *5-aastased lapsed kuni täiskasvanud*

Kaks aastat tagasi soetasime lasteaiale kangasteljed. Esialgu kahes mõõdus: 40 cm teljed 5–6-aastastele lastele ja 60 cm teljed 6–7-aastastele lastele. Kangastelgede soetamise eesmärk oli rakendada keskkonnaalast taaskasutuse põhimõtet: „Vanadele asjadele uus elu!“

Enne telgede soetamist viis juhtkond ennast kangastelgede hingeeluga kiiresti kurssi, käidi veendumas, et valitud vahendid lastele sobivad ja on kudumiseks jõudumööda. Isekeskis arutasime, et vanal ajal hakkasid lapsed juba varakult kuduma, ega siis meiegi viletsamad ole! Personalile viidi läbi kiirkursusena proovikudumine väikestel kangastelgedel. Oli näha, kuidas ainuüksi proovimisest tekkis hasart ka õpetajatel ning kudumine rühmades võis alata.

Esimese tööna näitasid õpetajad ette, kuidas vanast pluusist ribad lõigata, mida kangastelgedel kududa saab. Kindlasti selgitati lastele, et ilma luba küsimata riideid katki lõigata ei tohi! Koduseks ülesandeks jäi koos lapsevanematega ribastada mõned vanad riided. Oi seda elevust, mida ribakerade lasteaeda toomine tekitas. Lapsed rääkisid õhinal, kui-

das ja milliseid riideid nad olid ribadeks lõiganud. Nii mõnedki näitasid, kus on nende särk või pidžaama. Samuti märkisid mõned lapsed ära, et ribastamine ei olnudki nii kerge töö.

Kõigepealt näitas õpetaja, kuidas kangastelgede taga istuda ning tutvustas, kuidas kangastelgedel kududa. Kindel nõue oli, et kangastelgesid tuleb austada ja jalanõudega sinna taha ei minda!

Õpetaja selgitas, mida teevad nn laste mõistes pedaalid. See oli väga oluline, sest see pool, mis tallaga alla vajutati, sealt poolt tuli libisema panna piirits. Piirits on selline piklik asjandus, mille ümber saab kerida riba, mida kududa tahetakse.

Esmalt peavad lapsed vajutama alla tallalaua ja siis samalt poolt lõimede vahelt läbistama piiritsa, laskma lahti tallalaua ning sugaga riba kinni lööma. Suga on kangastelgedel mehhanism, mis ribad kõvasti üksteise vastu surub. Kui kudumist koos seletusega ette näidata, oli kõik selge. Kui keegi lastest unustas, siis teised lapsed kohe püüdsid suunata ja õpetada, mis tegema peab.

Kudumine sujus nii nobedalt, et vaip kasvas meetritega. Õhin oli nii suur, et lapsed seisid kangastelgede kudumise ootuses järjekorras ja täpselt jälgiti, et keegi liiga kaua telgede taha ei jääks. Kui päris hulk vaibast oli juba tehtud, läks asi lõbusaks. Tunti ära mõni tuttav kangariba, pidžaamad või T-särk.

Õpetajad osalesid laste kudumises suunajate ja operaatoritena, et kangas takistusteta kasvaks, poolile keerataks ning kootud vaip ilusti narmastega lõpetatud saaks.

Õpetajate sõnul annab kangastelgedel kudumisse lõimida kõiki ainevaldkondi. Lapsed mõistavad säästlikku eluviisi põhimõtteid ning on loodus-

ja keskkonnateadlikud. Lisaks mõistetele parem ja vasak, korrati värve, loendati, liideti ja võrreldi nii kootud vaipu kui lõngakerasid. Lastel arenes koordinatsioon ning silma, jala ja käe koostöö. Iga kudumiskorra järel suurenes oskus keskenduda erinevatele tegevustele ja liigutustele ühe-aegselt. Ja nagu vanastigi, saatis kudumist jutt või laulujoru. Sageli olid lapsed nii õhinas, et unustasid ennast kangastelgede taha, kuni avastasid, et suga enam lõimede vahelt läbi ei läinud.



Saadud vaipu kasutati nukunurgas, stendidena ja laste tööde eksponeerimise alusena. Pool aastat hiljem ostsime 90 cm kangasteljed personalile ja lapsevanematele kudumiseks. Personali kangastelgede tulekuga algas kodudes kevadine kappide suurpuhastus ja vanade riiete ribastamine. Kootud vaipadest tegime saalis näituse.

Teksti ja foto autor: Imbi Pajula

TERVIS JA HEAOLU



Projekt „Inimene kui tervik“ Pangapealse Lasteaias

Eesmärk: *Lapsed teavad inimese keha ehitust, käituvad tervislikult ja kultuuritraditsioonidele vastavalt.*

Õppetegevuse liik: *Projektõpe*

Vanuseaste: *3- kuni 4-aastased lapsed*

Projekti teemat hakkasime otsima laste vaba mängu vaadeldes. Valitav teema pidi andma tulevikuks tugeva teadmiste põhja ja olema ühtaegu „käega katsutav“. Otsustasime, et enne dinosauruseid ja võõrsil elavaid gepardeid tutvume pigem valdkonnaga, mis on meile kõige lähemal – inimene. Alustasime iseendast - kes me oleme, meie nimi ja vanus.



Makett. Foto autor: Liis Polli

Valmistasime papist inimmaketi, millele sai lisada takjakinnitusega kehaosi ning organeid. Kõik kasutatud õppe- ja meisterdusmaterjalid pärinesid taaskasutusest: tapeet, papp, juuksevärvinäidised vanast kataloogist jpm. Siseorganite tutvustamiseks valasime maketil olevasse lehtrisse värvilist vedelikku, mis mööda söögitoru (voolikut) jõudis makku (plastikpudelisse) ja sealt edasi potti. Makett aitas tundma õppida inimest kui tervikut. Lapsed said teada, milline on toidu teekond ja mis juhtub tahke toi-

duga, mis vedelaga. Söödavatest ainetest segati ise kokku voolimismass, millest meisterdati erinevaid toite. Vaata videot kehaosade tundmaõppimisest läbi laulu ja tantsu.

Siseorganite vastu oli huvi suur ja küsimusi lastel jätkus. Mis juhtub toiduga maos ja kuidas saavad organismi vitamiinid? Tegime katse kilekoti, saia ja Sprite joogiga, imiteerides mao funktsiooni.

Rääkisime tervislikest ja vähemtervislikest toitudest. Meisterdasime toidupüramiidi, milleks kasutasime vanu ajakirju ja pappi. Hakkisime õppeköögis puu- ja juurvilju ning tutvusime inimese meeltega. Maitsesime, nuusutasime, kompisime ning mängisime lõbusaid mänge nägemis- ja kuulmismeele tundmaõppimiseks. Lapsed tunnetasid nii jalgade kui ka kätega erinevaid materjale ning arvasid ära helisid, kasutades ainult kuulmismeelt. Vaata videot kompimispäevast.



Kilekottidest ja joogikõrtest valmistatud kopsud. Foto autor: Liis Polli

Tähtsaks organiks on ka kopsud – muidu me ei hingaks. Lapsed meisterdasid kilekottidest ja joogikõrtest kopsud, millega sai teha hingamisharjutusi. Röntgenaparaadi meisterdamine oli samuti oluline osa projektist, sest läbi selle teadvustati, milleks on vaja luid. Vatitikkudest kleebiti paberile käe kontuurid ning nendest said justkui röntgenpildid. Õues tegime lumeingleid, millele asetasime okstest luustiku.



Röntgeniaparaat. Foto autor: Eliko Kolga

Projekti raames tekitasime rühma arstinurga, mida rikastasid peale mänguasjade ka päris vahendid, mis saadi tänu koostööle erinevate meditsiiniasutustega (proovitopsid, sidemed, nõelata süstlad ja pipetid, plaastrid, stanged tilgutite hoidmiseks, matt haigete ravimiseks jpm). Väikesed arstid kirjutasid retsepte ning valasid kokku värvilisi vedelikke, mängides keemikuid. Tuletasime meelde ka tähtsa numbri 112. Lapsed

said teada, kui oluline on õnnetuse korral abi kutsuda ja märgata abivajajat. Tugeva tervise aluseks on ka hügieen. Läbi mänguliste tegevuste, laulude ja meisterdamise õppisime, mis on bakterid ja viirused. Meisterdasime erinevatest jäätmetest suurele näomaskile pisikud ning selgitasime lastele kätepesu olulisust. See tõstis märgatavalt laste huvi veemängude vastu kraanikausis ning võtsime vahele ka pisut globaalset temaatikat. Arutasime, milleks on peale pesemise ja joomise veel vett vaja, kust vesi tuleb ja miks ei tohi unustada seda niisama kraanist jooksma. Vaata videot põnevast hambaarstimängust.



Bakterid ja virused ning kaitsev näomask. Foto autor: Eliko Kolga

Loodushoid kätkes endas ka jäätmete teemat. Olime juba palju taaskasutavatest materjalidest meisterdanud ning lapsed teadsid öelda, et kodus visatakse need enamasti prügikasti. Rääkisime prügi liigiti kogumise tähtsusest ning taaskasutusest. Teadmiste kinnistamiseks meisterdasime ka sorteerimismängu vanast pappkarbist.

Oli palju vaba mängu arstinurgas, kus tekkisid uued lahendamist vajavad küsimused. Inimene kui tervik pole ainult füüsiline keha – meil on ka emotsioonid. **Lapsed mõistsid, kui olulised on meie tunded ning nende väljendamine.** Laulsime ja mängisime mitmeid laulumänge, kus oli vaja erinevaid emotsioone läbi pillimängu, laulu või liikumise näidata. Tõdesime, et ka negatiivsed emotsioonid on lubatud ja kui oluline on nende näitamisel ka teiste inimeste tunnetega arvestada. Nii jõudsime teadmisele, et me pole maailmas üksi - meid on palju.

Tulemas olid sõbrapäev ja vabariigi aastapäev. Sinna sobis siduda ka globaalse mitmekesisuse temaatikat. Rääkisime väärtushinnangutest, käitumisest, oma tegude eest vastutamisest, teiste inimeste austamisest ja märkamisest, sõbra aitamisest ja üksteise hoidmisest ning koostööst. Meisterdasime jälle vanadest taaskasutatavatest materjalidest ning saime teada, mis on traditsioonid.

Vabariigi aastapäeva raames sai sissejuhatuseks mängida temaatilisi mänge ning meisterdada ühiseks matkaks lipukesi. Lisaks proovisime õuesõppe tunnis sõduritoitu (Kaitseväe kuivtoidu pakid). Nende soojendamiseks kasutasime erinevaid meetodeid ning see pakkus lastele palju avastamisrõõmu. Läbi tegevuste saime teada, milline on sõduri amet ning inimese roll ühiskonnas ja miks tähistatakse Eesti sünnipäeva.

Rääkisime meie juurtest ning millised ajaloolised sündmused on mõjutanud riigi kujunemist.

Vastlapäeval saagisid lapsed õpetaja abiga lumest vastlakukli. Samuti meisterdasid lapsed ise numbrite õppimiseks sobiva vastlakuklimängu, kasutades selleks vanu pesulõkse ja vanapaberit. Projekti raames mõistsid lapsed, et maailm on suur ja lai ning sõpru võib ka olla seal, kus ei räägita eesti keelt. Saadi teada, et inimesed on erinevad ning meie väärtushinnangud ei pruugi alati ühtida. Õpiti tundma nii iseennast kui

ka maailma, kus elame. Avastati nii materjale kui ka tekstuure, õpiti tegema koostööd ning vastutama, lahendama probleeme ja otsima lahendusi. Õpiti nii keemiat kui füüsikat, eksperimenteerimist, matemaatikat, mõisteti keskkonnahoiu tähtsust ning iseenda rolli ühiskonnas.

Teksti autorid: Eliko Kolga ja Liis Polli. Videote autor Liis Polli.

Muuga Lasteaia terviseteekond

Eesmärk: *Lapsed väärtustavad tervislikku eluviisi ning teavad, et tervisel on nii vaimne kui füüsiline pool.*

Õppetegevuse liik: *Õppeaastat läbivad projektid*

Vanuseaste: *2- kuni 7-aastased lapsed*

Muuga Lasteaed liitus Rohelise kooli programmiga 2019. aasta septembris. Meid julgustas seda sammu astuma mitu asjaolu:

Lasteaed asub keset rohelist aedlinna ja roheline mõtteviis on siin iseenesestmõistetav ning toetab Rohelise kooli põhimõtete järgimist.

Meie lasteaia missioon „Muuga Lasteaiast läheb kooli terve, loov ja tegus laps“ ja põhiväärtused „Tervislike eluviiside edendamine, mitmekesiste liikumisvõimaluste ja tervislik toidu pakkumine“ toetavad samuti programmi rakendamist.

Rohelise kooli programmi töörühm otsustas kahel õppeaastal hoida fookuses ühe teemana „Tervis ja heaolu“. Tahame teiega jagada oma kogemust, kuidas oleme sellele teemale lähenenud, milliseid tegevusi ja üritusi läbi viinud ning seda 2020/21 õa näitel.

Õppetegevuse läbiviimine 2020/21 õa nõudis kõigilt leidlikkust ja paindlikkust: kuidas vähendada viirusohtu ja hoida meie kõigi tervist. Otsustasime juba õppeaasta algul võimalikult palju õppetegevust läbi viia õues, sh liikumistegevused. See andis tõuke mitmeks uueks algatuseks.

Nutiseadmeid kasutades viisime läbi orienteerumisi lasteaia õuealal:

Pühademeeleolus aardejaht: lapsed otsisid lasteaia õuealalt tahvelarvutitega QR-koodi abil jänese poolt peidetud aaret. Selleks, et aardeni jõuda, pidid lapsed liikuma järgmise vihjeni hanereas, selg ees, galopis ja jänese hüpetega. Lõpuks leidsid lapsed korvi värviliste munadega.

Seiklus lasteaia õuealal: lapsed seiklesid õuealal ja õppisid lisaks sportimisele ka matemaatikat, loodust ning digivahendite käsitlemist, seekord abiks heli salvestavad vahendid.

Isadepäeva tähistamine toimus veidi teisiti kui tavaliselt. Isad seiklesid koos lastega õuealal, kus olid üles seatud erinevad tegevusalad. Ühe ülesandena valmis kõigi koostöös suur kunstiteos.



Isadepäeva tähistamine. Foto autor: Stella Lusmägi

Uueks algatuseks sel õppeaastal oli ka **Muuga Lasteaia minimaraton**, mille sidusime südamenädala tähistamisega.



Muuga Lasteaia esimene minimaraton. Foto autor: Triin Niit

Traditsioonilised rühmade avatud tegevused toimusid õuesõppena, kus teemadeks oli ohutu liiklemine, prügi ja selle sorteerimine ning pannkoogikohvik.

Pimedama aja saabumisel ehtisime õues **helkuripuu**. Ka advendihommikud viisime ühisüritustena läbi lasteaia kuuseplatsil.

Meie üheks suureks ettevõtmiseks sel õppeaasta oli Muuga Lasteaia heategevusprojekt 2020 **„Hea tuju loom“**. Projekti kutsusime ellu, et algatada heategevusprojektide traditsioon Muuga Lasteaias ja kogukonnas, arendada lastel empaatiavõimet ning hoolivust, kaasata lastevanemaid ja lasteaia töötajaid ning tänada Muuga päästekomandot, meie kodukandi turvalisuse tagajat. 30. novembril andsime Muuga päästekomandole üle 112 „Hea tuju looma“, kes leidsid koha päästeautodes.

Need saavad rõõmustada ja lohutada õnnetusse sattunud lapsi. Pälvisime projekti ellu kutsumise eest Päästeameti peadirektori tänukirja.



Hea tuju looma projekti lõpetamine. Foto: Päästeamet

Novembris liitus lasteaia üks rühm „Kiusamisest vabaks!“ lasteaedade programmiga. Kevadel toimus personalikoolitus väikelapse vaimsest tervisest, mille viis läbi MTÜ Peaasi.

Tervise teemaga oli seotud ka õppeaasta esimesel poolel toiminud Rohelise kooli programmi koolieelikute mõttekoda. Vaatasime lastega teemakohast multifilmi Jänku-Jussist ja tema sõpradest. Seejärel vestlesime, mida laps saab ise teha, et oma tervist hoida. Siin mõned väljavõtted laste mõtetest ja väljaütlemistest.

Mis on tervisele kasulik: Sööd sooja toitu ja palju puuvilju. Mia ütleb, et jõi hommikul klaasitäie vett ära, sõi putru ja tegi trenni.

Mis on tervisele kahjulik: Leon ütleb, et ei tohi taskulampi panna silmade lähedale, muidu peab minema silmaarsti juurde.

Mis on tervisele kahjulik: Karolin ütleb, et praegu ei tohi minna sinna, kus on palju inimesi, võid koroonasse jääda. Mark ütleb, et õues peab käima, see on kasulik. Toas ei saa hingata.

Kuidas sa tead, et oled terve: Kirke ütleb, et kui mul ei ole köha ja nohu, siis ma tean, et olen terve.

Meie tegemised Muuga Lasteaia kodulehel ja Rohelise kooli blogis

Teksti autor: Kadri Peterson

Tartu Lotte Lasteaia Rännukoerte metsapäevad

Eesmärk: Lastel on head liikumisvõimalused värskes õhus.

Õppetegevuse liik: Õuesõpe, vaba mäng.

Vanuseaste: 5- kuni 7-aastased lapsed

Viimasel kahel lasteaia aastal käisid Tartu Lotte lasteaia Lõbusad Rännukoerad igal nädalal ühel päeval metsas, neid päevi nimetasime metsapäevadeks. Idee tekkis sellest, et me soovisime rikastada laste igapäevategevusi, mitmekesistada keskkonda, pakkuda lastele rohkem liikumisvõimalusi ja rohkem aega värskes õhus.



Kotihoid

Kõigepealt arutasime plaani vanematega, otsisime sobiva metsatuka, mõtlesime läbi pisiasjad (nt söömine, vetsus käigud jm). Kui kõik oli läbimõeldud, hakkasimegi metsas käima. Startisime kohe varahommikul ja tagasi lasteaeda tulime lõunasöögiks. Kõik tegevused, mida muidu teeksime lasteaias, tegime sel päeval metsas ja tegelikult on metsas võimalusi hoopis rohkem.

Avastasime, et metsa võlud avavad end rohkem, kui võtta aega ühel kohal olemiseks. Seda enam hakkasime aega võtma lihtsalt mängimiseks. Tänu sellele hakkasid lapsed rohkem enda ümbrust detailsemalt märkama.

Ühel hetkel kurtsid osad lapsed, et neil on igav. Selgus, et neile oli vaja õpetada, kuidas metsas mängida, nende loovus vajas pisut suunamist. Selgitasime neile, et metsas saab mängida kõiki mänge, mida lasteaiaski, lihtsalt on vaja ette kujutada, et näiteks käbi võib-olla küünal, koogike või veel tuhat erinevat asja. Pärast seda toimus muutus: nägime poisse, kes ehitasid „soojustatud maju“ ja tüdrukuid, kes katsid lauda „pits-laudlinaga“. Rännukoerad hakkasid loovamalt mängima ja meie ülesanne oli võimaldada neile selleks aega.



Onni ehitamine

Metsa minnes võttis iga laps kaasa seljakoti, kus oli sees joogitops, istumisalus ja vahetuskindad. Õpetajad võtsid kaasa joogiks vett või teed ja väikese vahepala. Söögipaus oli oluline osa metsapäevast, Rännu-koerad ootasid seda hetke väga. See oli ka hea aeg maha istumiseks ja muljetamiseks, selle käigus tegid lapsed omavahel plaane, kuidas edasi toimetada.

Aeg ajalt võtsime lasteaiast kaasa ka erinevaid vahendeid: luubid, binoklid, kriidid, kangaid jm. Mida aeg edasi, seda vähem oli neid vaja. Teiselt poolt hakkas mets üha rohkem jõudma lasteaeda (nt okstest meisterdamine, onnimängud, kodust võeti kaasa loodusteemalisi raamatuid jm).

Mida märkasime metsas käies?

Lapsed olid metsas füüsiliselt aktiivsemad, nad olid rohkem motiveeritud jooksma, ronima jne. Kõige rohkem arenes laste loovmäng, neil ei olnud enam valmis mänguasju vaja, metsast leidsid nad kõik vajaliku. Märgatavalt paremaks muutus ka koostöö- ja planeerimisoskus (nt kui oli vaja maha langenud puu ühest kohast teise viia, siis tulid kõik appi).



Mängu-, ronimis- ja puhkekoht

Metsapäevade käigus õppisid lapsed loodust nautima, nad ootasid metsa minekut ja tundsid seal olemisest suurt rõõmu. Usume, et neil ei hakka enam kusagil igav.

Meie õpetajatena mõistsime, kui oluline on võtta aega ja lasta lastel avastada ja uurida.

Teksti autorid Kelli Lemberg ja Maarja Mandri. Fotode autor Kelli Lemberg

TOIT



Õppeaed Tallinna Lepatriinu Lasteaias

Eesmärk: *Lapsed oskavad toidutaimi kasvatada ning väärtustavad ise kasvatatud toitu.*

Õppetegevuse liik: *Praktiline töö*

Vanuseaste: *3- kuni 7-aastased lapsed*

Õppeaia loomine meie lasteaias algas juba 2013. aastal, kui katsetasime traktorirehvides permakultuurina kartulite kasvatamist. See õnnestus väga hästi ja edaspidi kasvatasid lapsed ka teisi köögivilju. Liitusime 2017. aastal „100 teraviljapeenra“ projektiga, mida korraldas Põllumajandusministeerium koos Jõgeva Sordiaretusjaamaga tähistamaks Eesti Vabariigi 100-ndat sünnipäeva. Lapsed said jälgida, kuidas seemnetest sirguvad ja küpsevad meie toidulaual tuttavad teraviljad.

Teraviljapeenrad saidki üheks osaks meie arenevas õppeaias ning olid ja on väga populaarsed ka vanemate seas. Alates 2019. aastast nimetame seda isekeskis õppeaia põllukultuuride osaks, sest külvasime lina ning kasvasid kartulid ja kõrvitsad.

Esimese toetuse Tallinna linnalt saime 2019. aastal Linnaaedade projektist. Selle abil soetasime kaheksa peenrakasti, kaks kompostikasti, kastmisvee paagi ning mulda ja multši. Järgneval aastal nimetati linnaaed ümber õppeaiaks. Taotlesime veel toetust ning saime kahel järgmisel aastal õppeaia edasiarendamiseks märgatavat toetust, mille üle oleme väga tänulikud. Õppeaia arendusele annab see palju võimalusi juurde.

Meie õppeaias on madalpiirdeaed, kõrge vana õunapuu, vaarikad, sõstrapõõsad, tikripõõsas, rabarberipuhmas ning peenrakastid erinevate taimedega.

Miks me seda teeme?

Peame oluliseks lastele tutvustada taimede eluringi seemnest seemneni, kuidas jõuab toit meie lauale- millist tööd ja hoolt nõuavad taimed. Isekasvatatud toit on puhas, kindlasti maitsvam.



Aknalaual kasvatatud ümberistutamine õppeaeda

Laste koostöövõime, hoolivus, vastutus, teadmine kliimamuutustest ja loodushoiust suurenevad ja panevad edaspidiseks aluse säästvale eluhoiakule.

Õppeaias tegutsevad erinevatel aastatel 3–7 aastased lapsed 8 kuni 10 rühmast. Mida oma kastis kasvatatakse, valib iga rühm ise. Õppetegevuste ajal saavad kõik lapsed uurida kõiki taimekaste.



Maitsetaimed

Õppeaiaga seotud tegemisi on päris palju:

- taimede ettekasvatamine rühmaruumi akendel
- kevadine taimekastide korrastamine, vajadusel mulla lisamine, vahetus
- istutamine, külvamine
- kastmine
- rohimine
- vajadusel väetamine orgaaniliste väetistega
- saagikoristus
- saagi kasutus: maitsmine, kokkamine
- ettevõtlus: toodangu müümine ettevõtluspäeval
- seemnete kogumine
- sügisene kasvatuskastide korrastamine



Saagikoristus



Kõrvtitsa tükeldamine

Tänu õppeaias tegutsemisele on lapsed näinud paljude meile oluliste viljade kasvamist: porgand, murulauk, sibul, rukola, salat, piparmünt, sidrunmeliss, tomat, kurk, paprika, tšilli, redis, lehtpeet- ja kapsas, kartul, mais , kaer, oder, nisu, hernes, põlduba, tatar, lina. Lisaks ka maasikad, rabarber ja mitmesugused marjad. Selgeks saab ka see, et mõned taimed tahavad igal aastal uuesti külvamist, teised kasvavad samal kohal mitu aastat ja ei karda talvekülma. Viljapuud ja marjapõõsad annavad saaki palju aastaid. Tšillikasvatajad avastasid, et see taim annab saaki aknalaual kasvades aastaringselt.

Õppeaias tegutsemine suunas rühmi tegelema ettevõtlusega, maitsesoola valmistamisest saab lugeda siit. Ning meie õppeaia tegevustega on Naerutriinude rühm pälvinud Keskkonnakäpa tunnustuse „Õnnelik õppija 2020“.

2020. a toimus õuealal meie esimene ettevõtluspäev, kus vanematele pakuti maitsesoolade, taimeteede, kõrvitsa- ja õunamoosi ostmise võimalust. Päev vajas laste poolt tohutut ettevalmistust ning oli väga edukas. Müügiks valmistatud tooted said väga kiiresti otsa.

Meie õppeaias on väikesed rohenäpud saanud teadmise, et iga hoole ja armastusega tehtud töö kannab hästi vilja. Ise algatada, tegutseda, hoolitseda ja vastutada pakub suurt rõõmu nii väikesele kui suurele. Iga õnnestunud ettevõtmine annab hoogu juurde järgnevateks sammudeks ning oleme juba uute ideedega toimetamas.

Teksti autorid: Eve-Raili Kuulpak, Kaja Eskel, Kaidi Pugatšev

Voodiaiast kapiaiani Tallinna Ümera Lasteaias

Eesmärk: *Lapsed oskavad toidutaimi kasvatada ning teavad, kuidas vanu asju säästlikult uuesti kasutada.*

Õppetegevuse liik: *Praktiline töö*

Vanuseaste: *3- kuni 7-aastased lapsed, lapsevanemad*

Juba 2015. aastal alustas Tallinna Ümera Lasteaed omaloodud „kõrvitsa-küngastel“ edukalt kõrvitsate kasvatamisega. Saagid olid suured ja saavutatud edu viis mõttele aiandusplaanidega edasi liikuda ning asuda peenraid rajama.



Voodiaia täitmine

Kahe aasta pärast otsustati peenarde loomisel lihtsa ja loodussõbraliku plaani kasuks – kasutasime peenardeks vanu voodikaste, kuhu sisse panime sügisel kogutud puulehed ja mulla. Seejärel külvasime seemned ja istutasime taimed. Lapsevanemate abiga talgute korras valminud aiamaale paigutati ka kompostikastid, et vajalikku huumusmulda taastoota.



Ümera lasteaia esimene voodiaed

Iga rühm sai oma peenra ja tekkis selline „voodiaed“, kus iga rühm kasvatas enda valitud toidutaimi, mida siis hiljem viidi kööki, ning köögitädid valmistasid kasvatatud aedviljadest maitsvat toitu. Kasvatati näiteks kartuleid, peeti, porgandeid, sibulaid, küüslauku, kurke, lehtpeeti (mangoldi), suvekõrvitsaid ja teravilju. Enne saagi kokkadele üleandmist tegime õuealale aedviljadest näituse, et ka lapsevanemad saaksid näha, kui suur töö on tehtud.

Kui „voodiaia“ peenrad kahe aasta pärast hakkasid juba ära lagunema, ehitati see isade abil talgupäeval ümber „kapiaiaks“, kasutades vanu garderoobikappe. Mitmeosalised kapid võimaldasid luua erinevate taimede jaoks rohkem väikseid peenraid. Nüüd kasvavad seal paljud köö-

giviljad. Saime ka Tallinna Kommunaal- ja Keskkonnaametilt mahedaid seemneid. Kõrvitsaid istutasime nii endale kui ka loomaaia loomadele. Kastmiseks kasutame vihmavett varikatusele isade poolt paigaldatud veerennisüsteemist.

Algatuse „Ümera Lasteaia aiandus ehk voodiaiast kapiaiani“ eest pälvis lasteaed 2019. aastal ka Keskkonnakäpa „Tark tarbija“ auhinna.



Teraviljasaak

Meie aiandusprojekti jätkamiseks paigaldasime 2021. aastal kasvuhoone. Nüüd saame kasvatada ka tomateid ja muid soojemat ja pikemat kasvuaega vajavaid taimi.

Video Ümera Lasteaia õppeaiast

Teksti ja fotode autor: Olga Malgina

Tallinna Laagna Gümnaasiumi koostöö Toidupangaga

Eesmärk: *Õpilased väärtustavad toitu ja heategevust.*

Õppetegevuse liik: *Kampaania, koostöö.*

Vanuseaste: *16- kuni 18-aastased noored ja täiskasvanud*

Kõik sai alguse 2018. aasta jõuludel, mil Kaarina Seidelbergile jäi toidupoes silma Toidupanga toidukogumise nädalate aktsioon. „Koju jõudes uurisin internetist kohe, kuidas on võimalik Toidupanka toetada," kommenteeris 2021. aasta abiturient. Juba samal aastal käis ta Toidupanga toidukogumise nädalatel abiks, ning saanud sealt meeldiva kogemuse, tärkas küsimus, kuidas saaks veelgi enam abivajajaid aidata. Vastus oli lihtne: tuleb algatada ka oma koolis toidukogumise kampaania!



Toidupanga vabatahtlikud. Foto autor: Kaarina Seidelberg



Toidupanga vabatahtlikud tööl. Foto autor: Sanna Nõmm

Kuna 2019/20 õppeaastaks oli Kaarina valitud Tallinna Laagna Gümnaasiumi õpilasesinduse presidendiks, kaasas ta heategevusse lisaks õpilasesindusele kogu koolipere. „Niisiis, 2019. jaanuaris kogusime esmakordselt Toidupangale annetusi, kampaania kestis kaks nädalat ja märtsis 2020 aitasime õpilasesinduse liikmetega Toidupanga Tallinna laos toiduabi väljastada," meenutas Kaarina. Õpilased komplekteerisid abipakke ja vastavalt abivajajate nimekirjale toiduabi väljastati.

Ilmselt saab tegevust nimetada traditsiooniks, kui koolis 2020. detsembris taas toidukogumise kampaania korraldasime. Kogusime veidi enam kui poole kuu jooksul neli kasti annetusi. Annetada palusime konserveeritud ja pika säilivusajaga tooteid, näiteks purgisupid, suhkur, sool, õli, makaronid jms. Paigutasime kogumiskastid õpetajate toa ja söökla juurde.

Madalmaade saatkonnal on 27. aprillil Madalmaade kuninga sünnipäeva puhul traditsiooniks saanud korraldada pidulik vastuvõtt. Koroonaviiruse leviku tõttu otsustati see sellel aastal siiski ära jätta ning hoopis

avaldada tänu õpetajatele, kelle töökoormus sel keerulisel ajal on oluliselt tõusnud. Madalmaade suursaadik Özlem Canel sai meie kooli kontakti Eesti Toidupanga asutaja Piet Boerefijn soovitusel. Suursaadik otsustas külastada 27. aprillil 2021 Tallinna Laagna Gümnaasiumi. Külaskäigul avaldas suursaadik lugupidamist kõikidele õpetajatele, kes on vaatamata keerulistele koroonaaja tingimustele jätkanud õpilaste haridustee suunamist, ning tõi õpetajatele tänutäheks meeldiva kingituse. Põgusa vestluse käigus kooli juhtkonna ja õpetajatega avaldas suursaadik soovi koostööd jätkata.



Madalmaade suursaadik Özlem Caneli külaskäik. Foto autor: Kaarina Seidelberg

Heategevuslik toidukogumine Toidupangale kindlasti jätkub, sest õpilased tunnevad suurt rõõmu, kui nad saavad abivajajaid aidata, olgu nendeks siis vähekindlustatud inimesed, kroonilisi haigusi põdevad lapsed, varjupaigas elavad loomad (kassid, koerad), loomaaia loomad jt.

Tekst: Kaarina Seidelberg ja Kaja Kalmer

TRANSPORT



Lugu sellest, kuidas Oru Põhikool propageerib jalgrattasõitu

Eesmärk: *Lapsed eelistavad mootorsõidukitele jalgrattaid.*

Õppetegevuse liik: *Kampaania*

Vanuseaste: *7- kuni 16-aastased lapsed*

Jalgrattal liikumine on kiirem kui jalgsi. Igasugune liikumine vabas õhus on kasulik nii kehale kui vaimule. See on ka loodusele kasulik, sest tahame me seda või mitte, aga liikluses olles harjume märkama kõike ümbritsevat. Mida rohkem me aga loodust märkame, seda paremini me teda tundma õpime. Heast loodusetundmisest omakorda algavad „rohelised mõtted ja rohelised teod“.



Jalgrattakoolitus Oru Põhikoolis

Jagame enda kogemust jalgratta- ja liikluskoolitusest. Oleme maakool, kaugemal elavad õpilased käivad koolis kuni kümne kilomeetri kauguselt. Õpilasbussidega on võimalik kooli sõita ja saab ka koju, kuigi mõnikord peab bussi ootama. Väga mõnus on ka siis, kui vanemad su tööle sõites kooli toovad. Kõige parem võimalus on, kui saad rattaga tulla ja minna siis, kui ise tahad. Vahel ka koos sõpradega, kui on kevad ja ilus ilm ning õhk linnulaulust rõkkamas...

Alustasime jalgratturite liikluskoolitust juba mitmeid aastaid tagasi. Koolituses osalevad 4. ja 5. klassi õpilased. Õpitakse liikluseeskirja ja käitumist ohuolukordades, vigursõitu ja muid vajalikke oskusi, et olla eeskujulik liikleja. Koolituse läbinud saavad ka jalgratturi tunnistuse – ikkagi juhiluba.

Alates 2019. aastast teeme koostööd Maanteeametiga, kes koos Politsei- ja Piirivalveametiga korraldab markeerimisprojekti „PEATU, VAATA, VEENDU!“. Selle projekti abil markeeritakse kooliümbruse ohtlikud kohad hoiatusmärguannetega, et muuta teeületus ohutumaks. Väga hea on, et seda teevad 5. ja 6. klassi õpilased koos õpetajaga, siis jäävad hoiatused paremini pähe, kätte ja käitumismustritesse.

Kui koolitused olid käima lükatud, suurenes jalgratturite hulk sedavõrd, et **rajasime juurde jalgrataste parkimiskohti ning keelasime autodele koolimaja ees liiklemise.** Kokkuvõtlikult paranesid õpilaste sportimisvõimalused, kasulikud harjumused ja saime seeläbi propageerida loodust säästvat mõttelaadi. Paranes ka vanemate heaolu, pisut veel atmosfääri seisund ja loodetavasti annab see õpilastele häid mõtteid ka tulevikuks.

Teksti autor: Heli Viiul. Fotode autor: Tõnis Reinik

Jalgratastega puutöötundi Tartu Rahvusvahelises Koolis

Eesmärk: *Innustada õpilasi keskkonnasõbralikumal viisil liikuma, vähendada autoliiklust kooli lähedal.*

Õppetegevuse liik: *Kampaania*

Vanuseaste: *13- kuni 16-aastased õpilased*

Tartu Rahvusvaheline Kool paikneb kenas väikeses majas keset parki. Endine Park Hotell sobib kooliks väga hästi ja suur õueala ning Toomemäe lähedus pakuvad loodusainete tundideks palju võimalusi. Pisut keerulisem on lugu puutööga – selleks meil oma koolimajas ruume pole ja lahendusi tuli otsida väljastpoolt. **Ideaalseks paigaks osutus eelmisel sügisel avatud uus Lodjakoda** – vastutulelik lodjarahvas oli heal meelel nõus võõrustama meie 6.–9. klassi õpilaste kuni tosinaliikmelisi gruppe kord nädalas toimuvateks puutöötundideks.



Lodjakoja ja meie kooli vahemaa on vaid mõni kilomeeter ja kuna sügisilmad olid ilusad, tundus kohatu korraldada õpilaste vedu bussiga. Ja kui veel silmas pidada koroonaviiruse levikut, tundus selline mõte mitmekordselt ebatervislik. Palju parem oleks vabas õhus aktiivselt liikuda – lisaks puutööle ka kehaline tehtud. Et jalgsi oleks läinud edasi-tagasi käimisele siiski liialt aega, **sündis otsus liikuda lodjakoja ja kooli vahet jalgratastel.** Selline teguviis oli ka üks osa suuremast plaanist saada kooli–õu autovabamaks.

Mõeldud-tehtud? Päris nii lihtsalt ei läinud – **sugugi mitte kõigil meie kooli õpilastel ei olnud isiklikku jalgratast**, millega puutöötundi sõita. Täiesti arusaadav, eriti, kui võtta arvesse ka rahvusvahelise kooli üht eripära – paljud pered ei hangi jalgrattaid ka seepärast, et veedavad Eestis vaid aasta või veelgi vähem. Siin ulatas meile abikäe Tartu Eksperimentaalne Jalgrattatehas, kelle käest saime kasutada kaks lisajalgratast ning samuti üks lapsevanem, kes ülla eesmärgi nimel ühe perekonna ratastest mõneks ajaks koolile kasutada andis.



Abikäsi – lisajalgrattad



Kogunemine puutöötundi minekuks

Siis veel vestid, lukud, kiivrid, esimese sõidu eel lühike linnas liikumise reeglite ja ohutu sõidu tutvustamine ning iganädalased kolmapäevahommikused sõidud võisid alata. Väga sütitav oli näha, kuidas meie kollastes vestides “pardipere” läbi hommikuse Tartu liikudes inimeste näole heameele ja naeratuse manas – lõi kohe tunde, et oleme õige asja eest väljas. Südantsoojendavalt meeldiv oli ka kogeda, kui suure lugupidamise ja ettevaatuse ning poolehoiuga meisse suhtusid kõik autojuhid – viisakusest anti meile teed ka kohtades, kus autodel oli eesõigus, nii et meie seltskond jäi Tartu liikluskultuuriga sellel marsruudil väga rahule.

Ükski suurem ettevõtmine ei möödu ilma seiklusteta ning selle paari sügisese kuu jooksul saime kogeda nii pisikesi kokkupõrkeid ja kukkumisi kui ka kummi tühjenemist ja rattaluku võtme kaotamist. Kõik need äpardused liigitusid aga õnnelike õnnetuste alla ja said kiiresti lahendatud.

Kokkuvõttes oli meie ettevõtmine kõigiti edukas. Kahju vaid, et saabunud talv lõpetas jalgrattasõidud järgmise õpilasgrupi jaoks, kellega käisime käsitöötundides ikka bussiga ning kolmanda grupiga pole järjekordse koroonakevade tõttu ei puutöötunde ega ka jalgrattasõite toimunudki. Loodetavasti saame sügisel jätkata aktsiooni, mis kooliperes suurt elevust tekitas ja kõigile osalistele toredaks vahelduseks oli.

Teksti autor: Jaak-Albert Metsoja

VESI



Tartu loodusmaja õppeaasta läbi veesilma

Eesmärk: *Õpilased teadvustavad, kuidas on vesi seotud igapäevategevustega*

Õppetegevuse liik: *Õppeaastat läbiv projekt*

Vanuseaste: *5- kuni 18-aastased*

Üheks õppeaastal 2018/19 käsitletavaks teemaks valis keskkonnatöörühm teema „Vesi“. Vee teemat leidus pea kõikides meie huvikooli suuremates sündmustes.

Esimeseks suuremaks vee teemat hõlmavaks sündmuseks oli aga traditsiooniline ööakadeemia, kus õpilastele esines Eesti Maaülikooli nooremteadur Roland Laarmaa ettekandega „Kodumaiste koorikloomade karm elu Maarjamaal“.

Ettekanne rääkis Eestis elavatest koorikloomadest, keda me esmapilgul veekeskkonnas ei märka ning kuidas ja millistes oludes peavad nad siin hakkama saama. Ettekanne toimus seminari vormis, kus õpilastel oli võimalus küsimusi küsida ning teemaga seotud probleeme arutada.

Sellele järgnesid veekeskkonnaga seotud loodusdokumentaalfilmide vaatamine ning veepuhastamise töötuba, kus õpilaste ülesandeks oli etteantud vahenditega vesi võimalikult puhtaks filtreerida. Vee filtreerimise juurde arutati ka erinevaid võimalusi, kuidas seda teha metsa eksides ning kui joogikõlblik on meie jõgedes, järvedes, kraavides ja tiikides olev vesi. Lisaks teaduslikule poolele tutvuti veega ka läbi temaatiliste lauamängude ning enne magama minekut kontrolliti oma teadmisi interaktiivses viktoriinis.

Talvepidude üheks osaks on juba aastaid olnud aasta tegijatega tutvumine, nii olid ka sellel õppeaastal laval aasta kala, aasta sammal *(Wulfi turbasammal)* ning aasta loom kobras, kes sobis täpselt meie vee teemasse. Peale aasta tegijatega tutvumist said õpilased uurida erinevate loomade nahkasid ning vaadelda, kuidas erineb veelooma nahk maismaa-asuka omast ning millised kehaosad tulevad vees elamisel kasuks.



Ettekanne aasta loomast koprast

Vee teema käsitlemise üheks tipphetkeks oli loodusteater, mille teemaks valisime „Veemaailma saladused“. Kõik osalenud huviringid pidid esitama oma valitud vormis veeteemalise etteaste.

Etendusi hakati ette valmistama juba mitu kuud varem, kuna valmis tuli meisterdada kostüümid, mõelda välja sisu, lavaline liikumine, teha proovi

jne. Žürii valis välja kolm esimest kohta, kes said endale loodusteatri rändkarikad ning rahval oli võimalus leida oma lemmik. Parimaid lavastusi ootas ees ka võimalus etendada oma teadusteatrit Eesti Rahva Muusemi laval Õpilaste teadusfestivali raames. Seega jõuti peale loodusmaja pere ka suurema avalikkuse ette.

Kevadel käisime avastamas jugade maagilist maailma. Sellel õppeaastal külastasime Valaste juga, matkasime sealsel pangaalusel ning uurisime jugade tekkeprotsesse, vee kulutusenergiat ning milliseid kivistisi võib leida meie paekivist.

Suvelaagritega panime veega seotud õppeaastale punkti. Nimelt toimus see Peipsi järve ääres, kus laagritegevused olid seotud veeputukate, kalade, taimede, vee keemiliste, füüsikalise jm teemade uurimisega.

Loomulikult toimus pidev vee uurimine väiksemate ülesannete läbi ka ringitundides. Näiteks pöörati rohkem tähelepanu sellele, kui palju vett kasutati pintslite puhastamisel pärast maalimist või millist vett keegi janu kustutamiseks jõi, kuidas ja millises vees elavad Tartu loodusmaja kilpkonnad, kus hoiustame talveaia kastmiseks kasutatavat vihmavett või millised organismid elavad meie pargis olevas veesilmas.

Tekst ja foto: Pille-Riin Pärnsalu

Veekogude puhtana hoidmine ja vee säästmine Rakvere Rohuaia Lasteaias

Eesmärk: *Lapsed teadvustavad vajadust olla keskkonnateadlik, säästavad vett ja ei reosta loodust.*

Õppetegevuse liik: *Uurimuslik õpe*

Vanuseaste: *5- kuni 6-aastased lapsed*

Lastega viiakse läbi katse. Selleks vajatakse:

- suurem nõu vee jaoks;
- erinev prügi: kommipaberid, kilekott, pudel jm;
- väikesed mängukalad ja teisi mängu-vee-elanikke.



Lapsed täidavad veeanuma veega ning panevad vee sisse erinevat prahti. Pärast seda lisatakse vette ka väikesed mängukalad ja -loomad. Kõik segatakse vee sees laiali. Vaadeldes selgub, et kalad on kilekoti sisse ja pudelisse kinni jäänud ja neid ei õnnestu märjast kilekotist enam hästi välja saada.

Arutelu:

Mis juhtub, kui inimeste tegevuse tagajärjel satub veekogudesse palju prahti? Mida me saame ise teha, et veekogusid puhtana hoida?

Pärast katse lõppu kastavad lapsed veeanumas oleva veega ära kõik toalilled, et vett säästa ning taaskasutada.

Teksti ja foto autor Gerli Mägi

Veeohutus tiigil ja kraavil Pikavere Mõisakoolis

Eesmärk: *Lastel kujuneb tervislik harjumus ohutult värskes õhus tegutseda.*

Õppetegevuse liik: *Vaatlus, praktiline tegevus*

Vanuseaste: *3- kuni 7-aastased lapsed*

Pikavere Mõisakooli lasteaed asub ligi poolteist sajandit tegutsevas kauaaegsete traditsioonidega mõisakoolis. Meil on kaks liitrühma: Kalli-Kalli ja Pai-Pai.

Mõisakooli ümbritseb kaunis loodus, sealhulgas veetlev mõisapark. Pargi laiaulatuslik maa-ala võimaldab läbi viia mitmekülgseid liikumis-, keskkonna- ja õuesõppe tegevusi. Õuesõppe eesmärk on toetada lapse varasemaid teadmisi ja luua nende vahel seoseid.

Õuesõppel areneb lapse loogiline mõtlemine ning laps õpib austama loodust ja inimesi enda ümber. Laps õpib väärtustama liikumist ning mõistab selle tähtsust tervisele. Õuesõppe raames on võimalik lapsel kõike käega katsuda, luua silma - käe kontaktis siduvaid teadmisi ja arusaamu maailma toimimisest.

Pikavere Mõisakooli lasteaias võimaldab looduslik keskkond seda kõike läbi viia aastaringselt, vaadelda erinevaid aastaaegu ja ilmastikutingimusi.

Suurepärased olud on meil ka veeohutusteemade käsitlemiseks.

Meie pargi allosas asuvad kaks tiiki – kinnine tiik ning voolava veega tiik *(kraavist voolab vesi tiiki, kraavis ja tiigis on allikad, vesi ei jäätu).*



Nädalas käime paar korda lastega jalutamas ja arutleme veeohutuse teemadel:

- kas laps tohib üksi veekogu *(kraavi, tiigi)* juurde minna
- kellega koos võib veekogu juurde minna
- miks ei tohi veekogule liiga lähedale minna
- mis võib juhtuda.

Meie kolmeaastased lapsed teavad juba ohte ja ei lähe üksi vee äärde *(paaril korral nädalas katsume lastega vett ja arutleme, kas võib vette minna).*

Lasteaia vanemate lastega saab arutleda:

- muutused erinevate ilmastikutingimuste tõttu *(jää teke ja paksus, sulamine päikesepaiste ja õhutemperatuuri tõttu, petlik jääpaksus ja erinevus veekogu erinevates osades, veekogu ääres maapinna tugevuse muutused erinevates ilmastikutingimustes ja nende muutuste arvestamine veekogu ääres liikumisel jne.)*
- tiik suvise supluse kohana (veetemperatuuri mõju kehale, „salakaval“ tiigivesi, täiskasvanu järelvalve)
- kuidas käituda ohu/õnnetuse korral *(abi kutsumine, ohutu abistamine)*

- kuidas käituda koos kaaslastega ohutult veekogu juures *(perega /lasteaia rühmaga)*:
- ei lükka/tõuka ega ehmata kaaslast
- hoian loomulikku distantsi kaaslasest ja ei liigu aktiivselt
- ei eraldu täiskasvanust ega kaaslastest.



Nii omandavad lapsed koos õpetaja ja kaaslastega vee ääres ohutu käitumise teadmised ja oskused, samuti ühised käitumise kokkulepped ja teadmise, miks on oluline neist kinni pidada.

Tiik ja kraaviperved on lastele huvitavaks looduslikuks keskkonnaks, milles igapäevaselt õppetegevusi läbi viia.

Õpetaja saab erinevatel aastaaegadel lastega looduses läbi viia vaatlusi ja arutleda erinevatel teemadel:

- tiigi kallastel kasvavad taimed ja puud *(kasvukeskkond ja tingimused, areng)*
- tiigi elanikud *(kalad, kahepaiksed, roomajad, putukad, linnud, loomad)*

- inimese käitumine tiigi elanike ja taimede läheduses *(vaatlen ja ei häiri, tarbetult ei katsu, kaasa ei võta, taimi tarbetult ei murra jms.)*
- ohud looduses *(mürgised või muul viisil ohtlikud taimed, mesilane, herilane, rästik)*
- vanematel lastel ka teadmised, kuidas käituda näiteks nõelamise, teatud taimede mahlaga kokkupuutumise korral jne.

Saadud teadmised ja laste looduses viibimise kogemused on muutunud meie õppe-kasvatustöös tänuväärseks materjaliks:

- areneb laste kõne- ja jutustamisoskus
- lapsed saavad uusi teadmisi ja loovad seoseid ümbritsevast keskkonnast
- rikastub sõnavara
- suureneb õpihuvi ja soov uusi teadmisi, fakte saada
- lapsed märkavad, leiavad ja kirjeldavad ümbritsevas looduses muutusi ja põnevat.

Looduses liikumine on andnud lastele palju positiivseid muljeid ja rõõmu. Samuti arendanud ühise tegutsemise ning kaaslastega arvestamise oskusi.

Tubaseid käsitletud õppematerjale on paljuski võimalik läbi oma kogemuste uurida, vaadelda ja kinnistada, järgides laste õpetamisel järjepidevust.

Loodus – see on põnev! Oleme õnnelikud, et saame nii paljut koos lastega nende lähiümbruses kogeda.

Teksti autorid: Katrin Bach ja Leevi Koplimets

ÕUEALA

Nööbi külge pintsaku õmblemine. Tallinna Ühisgümnaasiumi vaba-õhuklassi loomise lugu

Eesmärk: *Õpilased ja õpetajad saavad õppida vabas õhus.*

Õppetegevuse liik: *Ülekooliline õpilasi, õpetajaid ja lastevanemaid kaasav projekt koostöös kohaliku omavalitsusega*

Vanuseaste: *7-aastased kuni täiskasvanud*

Mõte rajada Tallinna Ühisgümnaasiumi õuealale vabaõhuklass tekkis oktoobris 2018. Meid innustas see, et meie kooli 1939. aasta õueala plaanil on näha lausa neli vabaõhuklassi. Valisime sobiva koha, tegime esmase kavandi ja pikema-ajalise plaani, mis sisaldas tegevusi ja ajakava. Kogu kooliperega asusime tegutsema novembris. Ühe ettevalmistava tegevusena otsustasime teha istumisalused. Kogusime üleeuroopalise jäätmetekke vähendamise nädala raames kasutatud T-särke, et punuda neist istumisalused. Detsembris toimus koolis teemapäev „Sõnum“, kus õpilased tegutsesid erinevates töötubades. Sõnumiks oli taaskasutus. III–IV kl õpilastele oli üheks tegevuseks vabaõhuklassis vajalike istumisaluste punumine. Kasutati varem kogutud T- särke. Need lõigati ribadeks ja punuti hularõngaste peal istumisalused. Põhikooli tüdrukud jätkasid punumist käsitöötundides. Nii saigi meil juba talvel „nööp“ valmis ning kevadel asusime selle külge pintsakut õmblema.

Koolis toimus 4. mail 2019 esmakordselt talgupäev „Teeme ära!“. Kooli õueala korrastasid, istutasid vabaõhuklassi piirdeks okaspuuheki ja panid kokku taimelavad 32 õpilast, lapsevanemat ja õpetajat. Taimede

ettekasvatamine algas aprillis aiandis „Võluaed“. Külvatud lehtpeedi, hiina lehtnaerise, lehtkapsa, kuumaasika, füüsali, basiiliku ja murulaugu seemnetest tärkasid peagi taimekesed. Osa taimi kasvatati ette koolis. Tärganud taimede eest hoolitsesid lapsed kuni taimede lavadesse istutamiseni. Lapsed tegid tähelepanekuid taimede arengu kohta, tundsid huvi, miks mõned seemned ei idanenud jms.



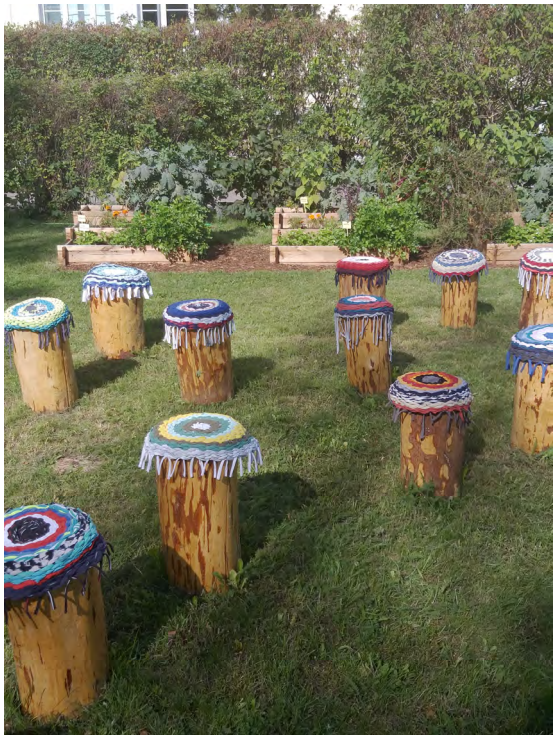
„Teeme ära!“ talgupäev

Esimene õuesõppetund toimus 7. mail. Tunni teema: taime osad, nende ülesanded, erinevad seemned, külvamine, pikeerimine, potistamine. Maikuu jooksul toimusid õues tunnid kõigile I–III klassi õpilastele. II klassi õpilased potistasid aedpeterselli ja kuumaasika taimi, III klassi õpilased aga madalakasvulise tomati taimi. Lapsed hoolitsesid oma taimede eest kuni taimelavadesse istutamiseni ja tegid tähelepanekuid taimede arengu muutuste kohta.

Osa õpilastest viisid oma taimed koju ja jätkasid seal nende kasvatamist ja arengu jälgimist.



Puupakkude peitsimine



Kooli vabaõhuklass

Esimesed taimed istutasime taimelavadesse 21. mail. Kahjuks juhtus nii, et I klassi poolt mõni päev hiljem istutatud mungalilled said samal ööl külmakahjustusi ja hukkusid. See oli meile heaks õppetunniks!

Õueklassi loomisel lõid kaasa ka teised klassid, näiteks XI kl õpilased koorisid praktilise töö käigus puupakke ja ehitasid kompostikasti. Lapsed käisid õuevahetunnis ja pikapäevarühmas olles meelsasti taimi kastmas ja tundsid huvi, kuidas nende istutatud taim kasvanud on.

Juuni alguseks sai meie vabaõhuklassi esimene osa valmis – nööbi külge oligi pintsak õmmeldud. Õpilased ja õpetajad võtsid vabaõhuklassi kohe kasutusele. Suvel tehtud tähelepanekuid taimede arengu, kahjurite tegevuse, ilmamõjude jm kohta arutasime jätkutundides sügisel. Kõik

projektis osalenud lapsed said endale kimbu peterselli, viisime seda ka kooli sööklasse.



Kooli õppeaed ja selle saadused

Projekti läbiviimisele aitasid peale õpetajate, õpilaste ja vanemate kaasa ka Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalameti keskkonnahariduse osakonna linnaaianduse projektijuht Maria Derlõš ja Iru Aiakeskuse OÜ aiand Võluaed.

Teksti autor: Kai Tajur. Fotode autor: Anne Ode

Puude kaardistamine Tartu Piilupesa Lasteaia õuealal

Eesmärk: *Lapsed ja õpetajad tunnevad õuealal kasvavate puude nimetusi. Käelise tegevuse harjutamine.*

Õppetegevuse liik: *Edasist õppetööd ettevalmistav laste, õpetajate ja lastevanemate koostöö.*

Vanuseaste: *5-aastased kuni täiskasvanud*

Kui me 2020. aasta sügisel Rohelise kooliga liitusime, tuli peaaegu kohe idee kaardistada lasteaia õueala puud ära. Neid on meil rohkelt, 35 puud kümnest liigist: 10 torkavat kuuske, kaks harilikku kuuske, kaks harilikku



Siltide meisterdamine

saart, arukask, neli harilikku tamme, hobukastan, seitse harilikku vahtrat, viis erinevat sorti õunapuud, pirn Pepi ja kaks kirsipuud. Põõsastest on meie õuealal kaks sirelit, kaks sarapuud, forsüütia ja veigela. Tavalise paberi peale nende nimetusi printida tundus igav ning kuna ühes rühmas oli lapsevanema toodud laastukatuse laaste, otsustasime neid nimesiltidena kasutada.

Mõtlesime, et kõige parem on sinna puude nimed puidupõletiga peale kõrvetada. Põletustööga tegelesid õpetajad ja õpetajaabid. Laaste oleme kunagi kasutanud mustri tegemiseks ja sellest tuli mõte, et tagumine pool võiks jääda triibuline.



Sildistatud puud kooliaias

Puude nimetused peale kantud, kaunistasime ja lakkisime sildid paadilakiga, et peaksid meie ilmastikule vastu. Tokid siltide jaoks tegi vanaisa. Lakkisid õpetajad, sest paadilakk on üsna lõhnav. Lapsed naelutasid sildid tokkide külge ja tassisid need õigete puude juurde. Õpetajad aitasid sildid maa sisse lüüa.

Esmalt tegime valmis sildid, siis otsisime õuealal üles need puud, mis ka talvisel ajal on lastele selgesti eristuvad ja äratuntavad (kask, kuused, hobukastan suurte pungade järgi).

Järgmisena võtsime ülejäänud sildid, lapsed lugesid, mis sildile oli kirjutatud ja hakkasime otsima, kus puu olla võiks, kasutasime ka Google abi.

Õunapuudega oli keerulisem, lapsed küll teadsid, et seal kasvab õunapuu, aga sorte nad ei teadnud. Õpetajate abiga pandi sildid sortidele „Martsipan“, „Sügisjoonik“, „Paide taliõun“ ja „Tellisaare“.

Järgmiste tegevustena on plaanis teha puude teemaline Kahhoot-mäng. Selleks pildistame meie õuealal kasvavaid puid ning nende lehti ja õisi. Sügisel saab sama mängu kasutada, lisades juurde puude viljad. Kahhootiga on lapsed juba varasemalt kokku puutunud ja neile meeldib see mäng väga.

Teksti ja fotode autor: Kersti Vahur

Sportlik orienteerumine Tallinna Seli lasteaia õuealal

Eesmärk: *Õueala elurikkuse tundmaõppimine ning tutvumine orienteerumise põhimõtetega.*

Õppetegevuse liik: *Korduv mänguline aktiivtegevus*

Vanuseaste: *5- kuni 7-aastased lapsed*

Orienteerumise lipukiri on „Õpime mängima“. Liikumisõpetaja koos rühmaõpetajaga viib läbi tunde 5- kuni 7-aastastele lastele, aga tulevikus on plaanis kaasata ka väiksemaid lapsi.

Orienteerumise teemaks on elurikkus: puud, linnud, rohttaimed, putukad jms. Mängu käigus saavad lapsed liikuda ja samal ajal teevad tutvust lasteaia õueala elurikkusega. Lasteaia elurikkuse skeemid koostati projekti „Suur Taimejaht“ raames. Eelmistel aastatel on mõned orienteerumised toimunud koos lapsevanemate ja partnerlasteaedadega.



Lapsed orienteeruvad lasteaia õuealal ja tunnetavad keskkonda. Kompassi ja spordikaarti kasutades tuleb osalejatel maastikul läbida määratud arv kontrollpunkte. Laps õpib iseseisvalt tegutsema ja lahendama talle võõraid ülesandeid, näiteks leida kaardi ja sellel olevate tingmärkide järgi kontrollpunkt teise rühma mänguplatsil. Ta saab kaarti maastikuga kõrvutada ja määrata kindlaks oma punkti asukoha.

Orienteerumine on tervisele kasulik – toimub värskes õhus, kus laps saab kogu aeg liikuda, joosta ja hüpata. See arendab mõtlemist, tähelepanu ning nägemis-, kujundlikku ja operatiivmälu. Spordikaart on sportliku orienteerumise lahutamatu osa ja põhiatribuut. Ürituse korraldamisel peetakse kinni jõukohasuse ja ohutuse põhimõtetest.



Orienteerumismängu eesmärgid:

- kinnistada laste teadmisi lasteaia õueala elurikkuse (puud, rohttaimed, linnud) kohta;
- kujundada teadmisi liikide kohta ja eristada nende iseloomulikke tunnuseid;
- tekitada lastes huvi liikumise ja spordi vastu;
- õppida kaardi järgi orienteeruma.

Igal lapsel on käes skeemkaart ja iga punkt kaardil on tähistatud oma värviga. Igal aastaajal on mängus viis punkti.

Sügisel käsitletakse puid: pihlakas, vaher, kask, pirnipuu, õunapuu. Punktil on kujutatud puu, mille lehe laps peab kinnitama seda värvi punkti kaardikese külge.

Talvel on punktides teave talvituvate lindude kohta: vares, hakk, varblane, tihane, tuvi/ leevike.

Kevadel vaadeldakse viies punktis rohttaimi, sealhulgas peenral kasvavaid lilli.

Punktide vahel läbivad lapsed takistusriba. Sügisel või kevadel hüppavad üle palgi, läbivad lipukoridori, ronivad, hoides kinni köiele kinnitatud rõngastest, jooksevad käbirajal vms, talvel läbivad näiteks lumest labürindi ja riputavad lindudele puude otsa või panevad söögimajadesse toitu.

Teksti autor: Zoya Kheyle

Roheline kool